

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 680

14. TRAVNJA 2023.

CIJENA 1,33 € / 10 KUNA

RAZGOVOR
PUKOVNIK
ROMAN KELNERIĆ
ZAPOVJEDNIK
SREDIŠTA ZA
BORBENU OBUKU

SMVO
“**JOSIP BRIŠKI**”
IZA
NEPRIJATELJSKIH
LINIJA

VOJNIČKA
NATJECANJA
PRIZNANJE
I PONOS ZA
HRVATSKU VOJSKU

PODMORNICE
SSN-AUKUS

**OBUKA ROČNIKA JE IZAZOVNA,
DINAMIČNA I REALISTIČNA**

ISSN 1330 - 500X PRINTED IN CROATIA
01523
9 771330500003

Snimio Tomislav BRANDT

www.hrvatski-vojnik.hr

NAKLADNIK: MINISTARSTVO OBRANE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@mohr.hr) // Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@mohr.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Pužijević (ladapujijevic@yahoo.com), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković (tomislav.vidakovic@mohr.hr)

Lektura / korektura: Gordana Jetavić (gjetavic50@gmail.com), Andrea Pavlić // Fotograf: Tomislav Brandt (tomislav.brandt@mohr.hr)

Grafička redakcija: Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@mohr.hr), Ante Perković // Marketing: Mila Badrić Gelo (mabadric@mohr.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322

Tisk: Tiskara Želina d.d., Katarine Krizmanić 1, Sveti Ivan Želina // Adresa uredništva: Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hrvojnik@mohr.hr

Odobrava: Ivana Valenčić Mikišić, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i izdavaštvo

SURADNJA NA KOMPLEKSNIM ZADAĆAMA

Iskusni MUP-ovi pirotehničari, zahvaljujući jedinstvenim sposobnostima i opremi koju posjeduje Bojna NBKO, na posebnom su tečaju učili kako obavljati svoj ionako opasan posao u uvjetima KBRN ugroza

[STR. 28]

NASLOVNICI SNIMIO JOSIP KOPI

SADRŽAJ

- 4 RAZGOVOR**
pukovnik Roman KELNERIĆ
zapovjednik Središta za borbenu obuku
- 10 NATO**
Postizanje inicijalne operativne sposobnosti
- 12 PLITVICE**
Simbol domoljublja, predanosti i hrabrosti
- 14 SREDIŠTE ZA BORBENU OBUKU**
Opsežan i zahtjevan plan obuke
- 16 TEMELJNA PADOBRANSKA OBUKA**
Prvi padobranski skok pravi je adrenalinski doživljaj
- 18 OBLJETNICA**
Vrh kopla Vojne policije
- 20 SMVO "JOSIP BRIŠKI"**
Iza neprijateljskih linija
- 24 DRAGOVOLJNO VOJNO OSPOSOBLJAVANJE**
Obuka ročnika je izazovna, dinamična i realistična
- 30 MEĐUNARODNA SURADNJA**
Međunarodni projekt za kibernetičku obranu Hrvatske u EU-a
- 32 VOJNIČKA NATJECANJA**
Priznanje i ponos za Hrvatsku vojsku
- 36 VOJSKE SVIJETA**
Norveška obrana
- 44 RATNA MORNARICA**
Podmornice SSN-AUKUS
- 52 PODLISTAK**
Tenk – vladar kopnenih bojišnica (I. dio):
Paljbeni moć, oklopna zaštita i pokretljivost
- 58 PRIČE O DOMOVINSKOM RATU**
Exulansis 91
- 66 TRENUТАK SJEĆANJA**
Za požeške branitelje
- 67 FILATELIJA**
Marke – Uskrs

"Središte sa svojim djelatnicima i novijim sustavom MILES IWS danas može provesti ocjenjivanje obučenosti postrojbi i spremnosti za provedbu svih vrsta operacija u standardima koji se primjenjuju u svim članicama Saveza," s neskrivenim ponosom ističe pukovnik Roman Kelnerić

NASTOJIMO SVAKOJ POSTROJBI OMOGUĆITI KVALITETNU POTPORU

RAZGOVOR

PUKOVNIK

ROMAN KELNERIĆ

ZAPOVJEDNIK SREDIŠTA
ZA BORBENU OBUKU

U proteklih 20 godina postojanja Središte za borbenu obuku ugostilo je tisuće domaćih i stranih vojnika te dalo nemjerljiv doprinos u pripremi i provedbi brojnih vježbi. Ova jubilarna, dvadeseta obljetnica, bila je povod za razgovor sa zapovjednikom Središta pukovnikom Romanom Kelnerićem, koji se osvrnuo na brojna postignuća pripadnika kojima zapovijeda, ali i istaknuo planove koje Središte u idućem razdoblju očekuju.

SREDIŠTE ZA BORBENU OBUKU KOJE JE U SASTAVU ZAPOVJEDNIŠTVA ZA OBUKU I DOKTRINU, OBILJEŽAVA DVADESETU OBLJETNICU. MOŽETE LI NEŠTO IZ TOG RAZDOBLJA IZDVORJITI KAO POSEBNO POSTIGNUĆE SREDIŠTA?

Središte za borbenu obuku obilježava 20 godina od ustrojavanja. Tijekom tih godina provelo je više desetaka vježbi na zemljištu kroz koje su ocijenjene satnijski timovi iz sastava gardijskih brigada u zadaćama koje su važne za ostvarivanje misije postrojbe ili kao priprema i provjera za zadaće koje ih očekuju u međunarodnom okruženju unutar borbenih grupa te dostizanja standarda za sudjelovanje u međunarodnim operacijama i mirovnim misijama. Središte služi zapovjednicima postrojbi da kroz objektivno formalno odnosno vanjsko ocjenjivanje tijekom dvostrane vježbe steknu uvid u razinu uvježbanosti postrojbe te realno planiraju obuku u idućem razdoblju. Smatramo da je najveći uspjeh to što postrojbe nakon ocjenjivanja u Središtu bez problema prolaze ocjenjivanje borbene spremnosti iz segmenta obučenosti.

JE LI SE OD PRVOTNE IDEJE SREDIŠTA KAO STOŽERNE TOČKE GDJE ĆE SE NA ZEMLJIŠTU U ŠTO REALNIJIM UVJETIMA OBUČAVATI VOJNICI, OTIŠLO I DALJE, JE LI SREDIŠTE NADMAŠILO SVOJU PRVOTNU SVRHU?

Kad je Središte ustrojeno Republika Hrvatska još nije bila članica NATO-a i Europske unije, a Središte je služilo kao mjesto gdje su se hrvatski vojnici uvježbavali i ocjenjivali u realnim uvjetima uz uporabu sustava MILES 2000 u svrhu dostizanja standarda međunarodnih integracija kojima je RH težio. Nakon što je cilj ulaska u NATO i EU ostvaren, a Republika Hrvatska i Oružane snage Republike Hrvatske preuzele svoje obvezne glavni napor prebačen je na prihvatanje i implementaciju vojnih normi koje se koriste u svim članicama tih saveza. Središte sa svojim djelatnicima i novijim sustavom MILES IWS danas može provesti ocjenjivanje obučenosti postrojbi i spremnosti za provedbu svih vrsta operacija i to u standardima koji se primjenjuju u svim članicama Saveza. Okruženje

RAZGOVARAO
Željko Stipanović

FOTO
Josip Kopi
Tomislav Brandt

RAZGOVOR // PUKOVNIK ROMAN KELNERIĆ

koje dočeka vojnika na prostoru vojnog poligona, moderna oprema koja se koristi za provedbu vježbe na zemljištu, imitacijska sredstva i suprotna strana koju daje jednako dobro uvježbana postrojba pruža nam mogućnost da jedini u Oružanim snagama Republike Hrvatske provedemo uvježbavanje i ocjenjivanje postrojbe u što je moguće realnijim uvjetima koje vojnika čekaju u provedbi zadaće u nacionalnom i međunarodnom okruženju.

NA KOJI NAČIN SREDIŠTE USKLAĐUJE SVE AKTIVNOSTI KAKO BI U KONAČNICI SVI BILI ZADOVOLJNI I KAKO BI SE ZAJAMČILA SIGURNOST LJUDSTVA, MATERIJALNIH SREDSTAVA, IMOVINE I ZAŠTITA PRIRODNIH RESURSA PRIMJENOM VISOKIH STANDARDA ZAŠTITE OKOLIŠA?

Središte za borbenu obuku uz svoju temeljnu zadaću upravlja vojnim poligonom "Eugen Kvaternik" Slunj. Najveći je to vojni poligon na području Republike Hrvatske pa samim time i pruža najviše mogućnosti za provedbu uvježbavanja, obuke, bojnih gađanja, vojnih vježbi, međunarodnih vojnih vježbi i nekih drugih aktivnosti kao što su nadzorno-tehnička gađanja, ispitivanja naoružanja, uništavanja neperspektivnog i neispravnog Ubs-a i sličnih aktivnosti. Sve ove aktivnosti provode se tijekom cijele godine, a svakodnevno na prostoru poligona ima više aktivnosti koje se usklađuju na godišnjim i tromjesečnim koordinacijama uporabe poligona s postrojbama OSRH, civilnim institucijama i međunarodnim partnerima. Da bi se sigurnost podigla na što je moguće višu razinu dnevne aktivnosti usklađuju se na dnevnim koordinacijama uporabe poligona. Zapovjednik Hrvatske kopnene vojske propisao je uvjete, načine i razine korištenja te mjere sigurnosti putem Elaborata vojnog po-

ligona kojeg su se obvezni pridržavati svi korisnici što uvelike pridonosi sigurnosti. Svi korisnici poligona odmah nakon dolaska imaju sastanak s temom sigurnosti na kojem se prezentira sve što je najbitnije za sigurnu provedbu aktivnosti te sigurnost svakog pojedinca tijekom boravka na poligonu. On je velikim djelom prekriven šumom i visokim raslinjem, a kroz središte poligona teče rijeka Mrežnica koja izvire u samom srcu vojnog poligona. Takav okoliš pridonosi tome da na prostoru vojnog poligona obitava puno divljih životinja, stalno ili povremeno te mnoštvo ptica. Od divljih životinja najčešće se mogu vidjeti srne, divlje svinje, jeleni, lisice, vukovi, medvjedi, risovi, vjeverice, lasice, čagljevi, razne vrste zmija od kojih možemo navesti dvije otrovnice, ali zaštićene vrste, poskok i riđovka, a u rijeci Mrežnici obitava najviše pastrva i mrena što je jedan od pokazatelja čistoće vode. Budući da mi vojnici nismo stručni za očuvanje biljne i životinjske raznolikosti upravljanje šumama, divljači i rijekom Mrežnicom prepusteno je civilnim organizacijama koje uz dopuštenje Ministarstva obrane vode brigu o održavanju šuma, divljači i ribljeg fonda. Na prostoru vojnog poligona vrlo veliku pozornost posvećujem zaštiti okoliša tako da razvrstavamo i odvojeno prikupljamo sve vrste otpada pa ga predajemo na daljnju obradu civilnim firmama s kojima imamo dugoročne ugovore. Na području vojnog poligona nalazi se automatska meteorološka postaja koja svakodnevno prikuplja podatke o vremenu te o stanju čestica u zraku, redovito se provodi mjerjenje kakvoće vode u rijeci Mrežnici te uzorkovanje i stanje tla na području vježbališta i strelišta. Do sada na prostoru vojnog poligona nije zabilježeno onečišćenje vode, zemlje ili zraka.

Okruženje koje dočeka vojnika na prostru vojnog poligona, moderna oprema koja se koristi za provedbu vježbe na zemljištu, imitacijska sredstva i suprotna strana koju daje jednako dobro uvježbana postrojba pruža nam mogućnost da jedini u Oružanim snagama Republike Hrvatske provedemo uvježbavanje i ocjenjivanje postrojbe u što je moguće realnijim uvjetima koje vojnika čekaju u provedbi zadaće u nacionalnom i međunarodnom okruženju

PREMDA NISTE BROJNA POSTROJBA, PRIPADNICI SREDIŠTA MOGU SE POHVALITI VRSNIM ZNANJEM I BOGATIM ISKUSTVOM STEČENIM U DOMOVINSKOM RATU ILI U MEĐUNARODNIM VOJnim OPERACIJAMA, A SVOJE SPOSOBNOSTI PRENOSE MLAĐIM NARAŠTAIMA. KOLIKO SU TA ISKUSTVA ZNAČAJNA ZA PROVEDBU VASIH ZADAĆA?

Središte za borbenu obuku osim Zapovjedništva koje upravlja i usklađuje aktivnosti na poligonu i opslužništva odgovornog za provedbu potpore svih aktivnosti, od smještaja do održavanja obučne infrastrukture, ima u ustroju odsjek za borbenu obuku koji se bavi ocjenjivanjem borbene spremnosti postrojbi što je najvažnija zadaća Središta za borbenu obuku. Kako bi se postrojbe mogle kvalitetno vrednovati u provedbi svojih zadaća potrebno je imati kvalitetan kadar nadziratelja/motritelja i upravljačkog tijela koji tu zadaću provode. Prije nego uopće budu postavljeni za nadziratelja/motritelja potrebo je steći iskustva u borbenim postrojbama u radu na svojim vojnostručnim specijalnostima kako bi kvalitetno mogli odgovoriti na sve izazove u provedbi ocjenjivanja. Osim stečenih znanja i kompetencija svakako je bitno i poželjno iskustvo stečeno u Domovinskom ratu koje primjenjuju u svojem radu. Vrlo je važno za vođe koji se ocjenjuju u vođenju postrojbi da ispred njih stoji nadziratelj/ motritelj koji je uzor u znanju i koji može ukazati na sve određene nedostatke u provedbi, ali i pomoći u njihovoј ispravnoj provedbi, odnosno prenijeti znanja i sposobnosti na mlađe naraštaje. Cilj nam je da postrojba koja se vrednuje bude stvarno sposobna za pro-

Svi korisnici poligona odmah nakon dolaska imaju sastanak o sigurnosti u kojem se prezentira sve što je najbitnije za sigurnu provedbu aktivnosti te sigurnost svakog pojedinca tijekom boravka na prostoru vojnog poligona

vedbu misije za koju se vrednovala jer samo tako može kvalitetno provesti zadaću za koju se obučavala. Također veći broj nadziratelja/motritelja ima i vrlo važna iskustva iz međunarodnih vojnih operacija. Osim borbenih operacija Središte vrednuje postrojbe i za provedbu operacija stabilnosti pa je svako osobno iskustvo vrlo značajno u radu jer pridonosi još kvalitetnjem vrednovanju na temelju osobnih iskustava u misijama. Osim svojih nadziratelja/motritelja provodimo i tečajeve za vanjske nadziratelje/motritelje što se pokazalo vrlo korisno jer i na taj način vođe u postrojbama dobivaju bogato iskustvo u vođenju postrojbi. Jedna od najvažnijih zadaća jest sva znanja i iskustva prenijeti i na naše nove djelatnike kako bi imali kontinuitet u radu i kvalitetu rada u budućnosti.

NERIJETKO SE ZAJEDNO S HRVATSKIM VOJNICIMA U SREDIŠTU OBUCAVAJU I PRIPADNICI PARTNERSKIH ZEMALJA. IMATE LI Povratnih informacija koliko su zadovoljni uvjetima za provedbu vježbovih aktivnosti?

Vojni poligon "Eugen Kvaternik" svojom veličinom i mogućnostima koje pruža privlači sve veći broj stranih postrojbi što pokazuje i broj obučnih događanja u proteklih nekoliko godina. Osim aktivnosti i međunarodnih vježbi u kojima se obučavaju zajedno s hrvatskim postrojbama u zadnje vrijeme imamo i strane postrojbe članice NATO-a koje provode obuku svojih postrojbi u borbenim postrojbama, postrojbama borbene potpore i zračnim snagama. Intenzitet suradnje i zajedničke obuke sa stranim oružanim snagama u porastu je, što svakako pridonosi i stjecanju iskustava u radu, načinu obučavanja i pružanju potpore postrojbama koje se zajednički obučavaju i Zapovjedništvu SBO-a i opslužništvu poligona u stjecanju novih znanja i iskustava i međunacionalnoj suradnji. Povratne informacije o zadovoljstvu uvjetima smještaja, mogućnostima provedbe aktivnosti na poligonu, suradnji te potpori vrlo su pozitivne, a dobivamo ih provedbom svakodnevnih koordinacija i zahvala na pruženim potporama na kraju aktivnosti.

RAZGOVOR // PUKOVNIK ROMAN KELNERIĆ

Svojim radom nastojimo da svaka postrojba, naša ili strana, dobije kvalitetnu traženu potporu, sukladno našim mogućnostima, jer je to jedna od naših glavnih zadaća. Da smo uspješni u tome pokazuje i to da nismo mogli prihvatići sve zahtjeve za obukom stranih postrojbi u ovoj godini koje su već prije provodile aktivnosti na poligonu.

VOJNICI SE TIJEKOM BORAVKA U SREDIŠTU NALAZE U TERENSKIM UVJETIMA KAKO BI UVJEŽBAVANJA BILA ŠTO REALISTIČNIJA. POSTOJE LI U SREDIŠTU POPRATNI SADRŽAJI U KOJIMA SE MOGU ISPUNITI SLOBODNI TRENUCI?

Boravak u Središtu možemo svrstati na okvirno tri ciljane skupine. Prva su skupina postrojbe koje tijekom boravka na terenu imaju planirane aktivnosti čitavo vrijeme, a odnosi se na provedbu dnevno-noćnih uvježbavanja i provedbu vježbi i gađanja nekoliko dana u kontinuitetu tako da nemaju slobodnog vremena za izvanplanske aktivnosti. Druga su skupina postrojbe i pojedinci koji provode planirane aktivnosti, inženjerijske radove, razminiranja i drugo u radno vrijeme. Treća su skupina naši pripadnici koji borave na poligonu tijekom tjedna kao pripadnici neke od postrojbi smještene na poligonu. Za njih trebamo osigurati popratne sadržaje kako bismo im olakšali boravak i slobodne trenutke. Raspolažemo s teretanom koja je na raspolaganju čitavo vrijeme, stolovima za stolni tenis, stazama za trčanje te malonogometnim igralištem. Tijekom iduće godine planiramo izgraditi višefunkcionalni teren za tenis, odbojku i košarku na jedan koš. U dnevnim boravcima za stalno smještene pripadnike osiguravamo prostor za druženje, a u sklopu poligona je i crkva koja omot

Neki od projekata modernizacije izgradnja su FARP-a - prednje postaje za popunu helikoptera, proširenje TP Centra za razinu bojne, uređenje prostora za vježbe s bojnim gađanjima, vježbovno zapovjedno mjesto

gučava vjerske sadržaje jednom tjedno, a po potrebi i vikendom. Kako bismo olakšali boravak, planiramo urediti zajednički prostor gdje bi se sastajali pripadnici smješteni na poligonu, provodili sportske aktivnosti i družili se.

U VOJNI POLIGON SE I DO SADA DOSTA ULAGALO, NO PLANIRA LI SE DODATNA MODERNIZACIJA?

Citatjući povjesnicu Središta vidljivo je da se u proteklih 20 godina dosta ulagalo u razvoj poligona, prije svega na poboljšanje smještajnih uvjeta i kapaciteta. U protekle dvije godine naglasak je na poboljšanju elektroinfrastrukture i vodovodne mreže kao osnove za bolju opskrbljenošć i smanjenje gubitaka. Provedena je također sanacija oko 60 kilometara prometnica koje su vrlo važne za povezanost svih cjelina. Uz stalno podizanje kvalitete i broja smještaja značajno se radi na izgradnji obučne infrastrukture. U tijeku je izgradnja taborskog naselja u cjelini Božići, uređenje taktičkog područja prikupljanja za potrebe postrojbi koje se ocjenjuju, sanacija prometnice prema skladišnom kompleksu, završetak izrade prometnice i platoa za antenski stup čime bi se postigla pokrivenost vezom i na južni dio poligona te uređenje taktičkog polja Centar. Uspoređeno s tim radi se na razminiranju dijelova poligona koji su još minski sumnjivi što planiramo završiti do 2026. godine. Bitno je spomenuti da su u tijeku provedbe i projekti u suradnji s OS-om SAD-a na izradi višenamjenskog strelišta u cjelini Božići, Life Fire Shoot House - strelište za refleksna i situacijska gađanja u zatvorenom i RRR (Rapid Runway Repair) - vježbalište za brzi popravak uzletno-sletne staze. Sva tri projekta trebala bi se završiti do kraja lipnja ove godine. Sukladno sporazumima MORH-a s Hrvatskim šumama provodi se višegodišnje gospodarenje šumama i Program zaštite divljači. Planovi za modernizaciju postoje i propisani su Dugoročnim planom razvoja poligona u sljedećih deset godina. Realizacija tih planova ovisit će naravno o finansijskim sredstvima koja će biti na raspolaganju, ali i trudu odgovornih koji će upravljati poligonom. Neki od projekata modernizacije izgradnja su dodatnih smještajnih objekata u cjelini B, stavljanje u funkciju konvoj ceste s mogućnošću korištenja modularnih podizača meta, izgradnja FARP-a (Forward Arming and Refuelling Point) - prednja postaja za popunu helikoptera, proširenje TP Centra za razinu bojne, uređenje prostora za vježbe s bojnim gađanjima, vježbovno zapovjedno mjesto.

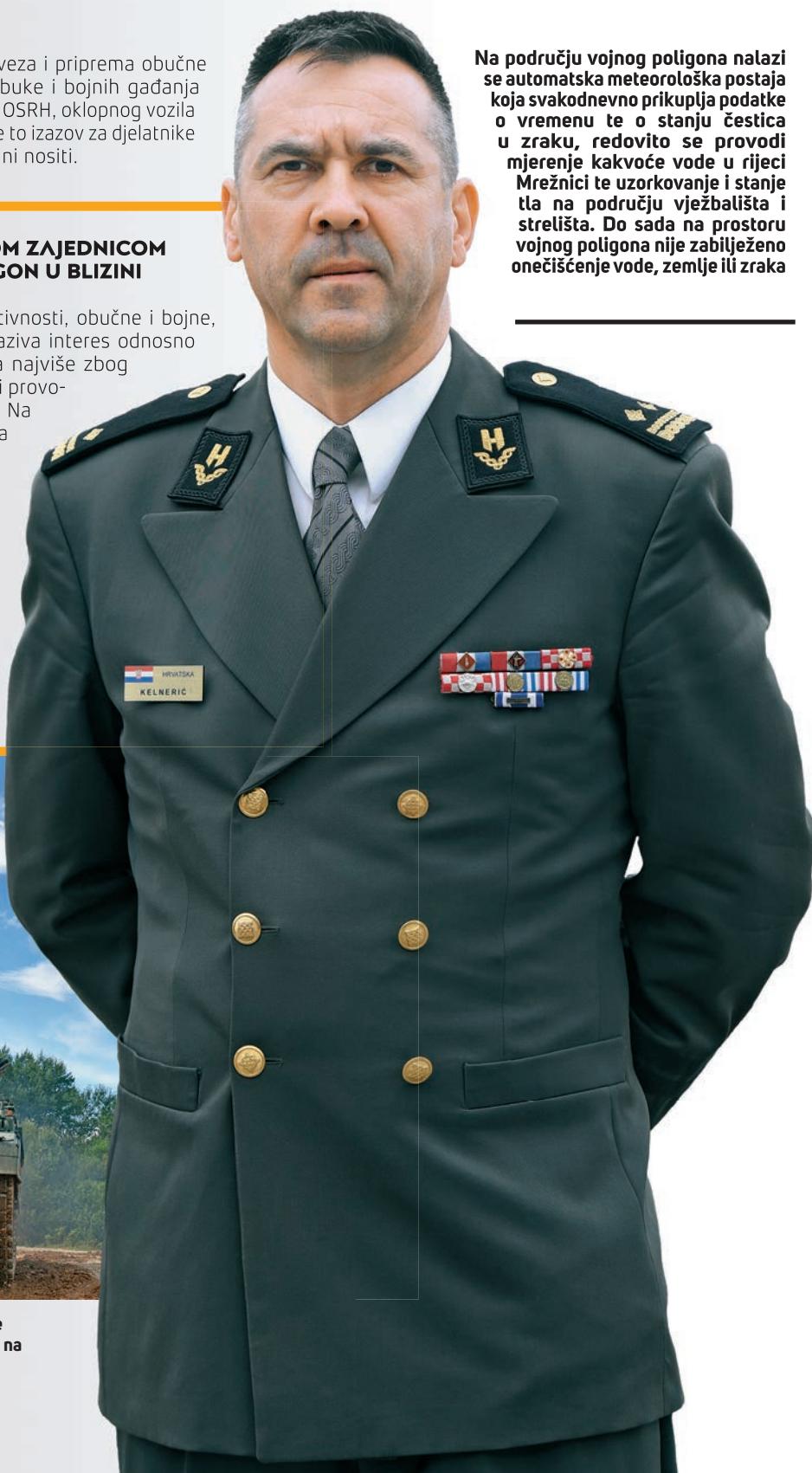
Središte služi zapovjednicima postrojbi da kroz objektivno formalno odnosno vanjsko ocjenjivanje tijekom dvostrane vježbe steknu uvid u razinu uvježbanosti postrojbe te realno planiraju obuku u idućem razdoblju

Osim tih planova postoji obveza i priprema obučne infrastrukture za potrebe obuke i bojnih gađanja novih sustava koji se uvode u OSRH, oklopnog vozila Bradley i aviona Rafale. Sve je to izazov za djelatnike SBO-a s kojim smo se spremni nositi.

KAKAV JE ODNOS S LOKALNOM ZAJEDNICOM S OBZIROM NA TO DA JE POLIGON U BLIZINI NASELJENOG MJESTA?

Na poligonu se provode mnoge aktivnosti, obučne i bojne, no manji dio tih aktivnosti jasno zaziva interes odnosno nelagodu žitelja u okolini poligona najviše zbog buke, a prije svega ako se aktivnosti provode u popodnevnim i noćnim satima. Na poligonu se mjeri razina buke i prati da bude u dopuštenim granicama. No moramo napomenuti da su odnosi s lokalnom zajednicom, prije svega s Gradom Slunjem kao najbližim naseljenim mjestom, na dobroj razini. Dobro surađujemo u svakom pogledu te redovito provodimo koordinacije i informiranja o važnijim aktivnostima kako bi gradske vlasti upoznali s događanjima na poligonu, a koje bi mogle utjecati na okolna naseljena mjesta.

Na području vojnog poligona nalazi se automatska meteorološka postaja koja svakodnevno prikuplja podatke o vremenu te o stanju čestica u zraku, redovito se provodi mjerjenje kakvoće vode u rijeci Mrežnici te uzorkovanje i stanje tla na području vježališta i strelišta. Do sada na prostoru vojnog poligona nije zabilježeno onečišćenje vode, zemlje ili zraka

Da bi se sigurnost podigla na što je moguće višu razinu dnevne aktivnosti uskladjuju se na dnevnim koordinacijama uporabe poligona

NATO

POSTIZANJE INICIJALNE

"Mađarski, slovački i hrvatski časnici, dočasnici i vojnici stoje rame uz rame i rade zajedno na izgradnji sposobnosti koje su potrebne Savezu," rekao je ministar obrane Mario Banožić istaknuvši kako mu je zadovoljstvo vidjeti da se i druge saveznice pridružuju ovom stožeru što je još jedan dokaz jedinstva NATO-a i solidarnosti svih saveznica

TEKST
OJI

FOTO

Tomislav Brandt

OPERATIVNE SPOSOBNOSTI

Ministar obrane Mario Banožić sudjelovao je 31. ožujka 2023. u Mađarskoj na svečanosti proglašenja inicijalne operativne sposobnosti Multinacionalnog divizijskog zapovjedništva Centar (HQ MND-C), zajedno s ministrom obrane Mađarske Kristófom Szalay-Bobrovniczkyom i državnim tajnikom Ministarstva obrane Slovačke Marianom Majerom. Svečanosti su nazočili zapovjednik Savezničkog zapovjedništva za operacije u Monsu i zapovjednik Savezničkih snaga za Europu (SACEUR) general Christopher G. Cavoli te zapovjednik Združenog savezničkog zapovjedništva (Allied Joint Force Command) u Brunssumu general Guglielmo Luigi Miglietta. Ceremonijom je obilježeno postizanje inicijalne operativne sposobnosti Zapovjedništva tijekom 2022., a to je važan korak i prekretnica u njegovu dalnjem razvoju. Dostizanje pune operativne sposobnosti planirano je do kraja 2023. godine. "Istaknuta je uloga Hrvatske u osnivanju Zapovjedništva kao i doprinos prvog zapovjednika, hrvatskog general-bojnika Denisa Tretinjaka u procesu njegova uspješnog razvoja," poručio je ministar Banožić istaknuvši kako će se ustrojavanjem Zapovjedništva povećati sigurnost srednjoeuropske regije. "Mađarski, slovački i hrvatski časnici, dočasnici i vojnici stoje rame uz rame i rade zajedno na izgradnji sposobnosti koje su potrebne Savezu," rekao je istaknuvši kako mu je zadovoljstvo vidjeti da se i druge saveznice pridružuju ovom stožeru što je još jedan dokaz jedinstva NATO-a i solidarnosti svih saveznica. "Ujedinjeni smo u naporima stalnog poboljšanja sposobnosti i povećanja interoperabilnosti obukom i zajedničkim radom s našim partnerima i saveznicima. Hrvatska je predana i ostat će predana tim nastojanjima, osobito sad kad je ruska agresija na Ukrajinu promijenila sigurnosnu situaciju u Europi čime je značajno porasla i važnost multinacionalnog zapovjedništva u Mađarskoj," poručio je Banožić. Osnivanje Multinacionalnog divizijskog zapovjedništva Centar pokrenule su Hrvatska i Mađarska uz naknadno pridruživanje Slovačke u cilju jačanje regionalne suradnje zemalja središnje Europe. Sjevernoatlantsko vijeće aktiviralo ga je u svibnju 2022., kao dio NATO-ove strukture snaga čime je postalo sastavni dio vojne strukture NATO-a i podređeno vrhovnom zapovjedniku Savezničkih snaga za Europu (SACEUR) sa statusom Međunarodnog vojnog stožera. Zapovjednik je brigadni general Denis Tretinjak. Na kraju posjeta, ministar Banožić i načelnik Glavnog stožera OSRH admirал Robert Hranj susreli su se s pripadnicima Hrvatske vojske koji se nalaze u Mađarskoj.

Osnivanje Multinacionalnog divizijskog zapovjedništva Centar pokrenule su Hrvatska i Mađarska uz naknadno pridruživanje Slovačke u cilju jačanje regionalne suradnje zemalja središnje Europe

"Ujedinjeni smo u naporima stalnog poboljšanja sposobnosti i povećanja interoperabilnosti obukom i zajedničkim radom s našim partnerima i saveznicima," rekao je ministar Banožić

PLITVICE

Krvavi Uskrs povijesni je događaj i prekretnica u Domovinskom ratu, nagovještaj trnovitog puta do naše samostalnosti i slobode, za koju je hrvatski narod podnio goleme žrtve, a hrvatski redarstvenik Josip Jović, koji je poginuo na Plitvicama u dobi od 21 godine, prva je među njima

SIMBOL DOMOLJUBLJA, PREDANOSTI I HRABROSTI

Tekst: OJI / Foto: Tomislav Brandt

Prije 32 godine, nakon slamanja oružane pobune u Pakracu, uslijedila je akcija na Plitvicama. Bio je to odgovor hrvatske policije na zauzimanje Nacionalnog parka Plitvička jezera i blokiranje državne ceste koja je spajala sjever i jug zemlje, a uspješno su je proveli pripadnici Jedinice za posebne zadatke MUP-a RH Rakitje i Antiterorističke jedinice Lučko te Posebne jedinice policije Kumrovec. Akcija u kojoj je pala prva žrtva Domovinskog rata i ranjeno devet policajaca

Ponosni smo na Josipa Jovića i na sve naše branitelje, hrvatske redarstvenike i hrvatske vojнике, koji su pokazali put kojim treba kročiti: put slobode i uspravne domovine Hrvatske

ušla je u povijest kao Krvavi Uskrs, a Josip Jović postao je simbol domoljublja, predanosti i hrabrosti. Njegova prerana smrt postala je najsnažniji motivacijski faktor svim hrvatskim braniteljima u bespovrednoj obrani od velikosrpskih agresora, a njegova pogibija simbol svih naših žrtava i uzor novim generacijama. Sa zahvalnošću i ponosom prisjećamo se Josipa Jovića i svih hrvatskih branitelja koji su položili svoje živote za slobodnu i neovisnu Hrvatsku. Neka nam njihova ljubav prema domovini i spremnost na žrtvu budu trajan poticaj i vječna inspiracija.

JOSIP JOVIĆ
policajac

USKRS 1991.

PRVI POGINULI BRANITELJ
REPUBLIKE HRVATSKE

U povodu 32. obljetnice akcije Plitvice i u spomen na prvog hrvatskog redarstvenika Josipa Jovića, koji je poginuo na Uskrs 31. ožujka 1991., ministar obrane Mario Banožić poručio je: "Prisjećamo se Krvavog Uskrsa i pogibije prvog hrvatskog redarstvenika, hrabrog Josipa Jovića. Kao prva žrtva Domovinskog rata, Jović je stradao na Uskrs 1991. godine obavljajući policijske zadaće čuvanja reda i mira, branеći i štiteći sigurnost građana i ustavnopravni poredak svoje države. Prerano ugašen život ovog mladog hrvatskog branitelja označio je početak teške hrvatske borbe za slobodu i neovisnost pod odlučnim vodstvom i jasnom vizijom prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana.

Josipova hrabrost, unatoč njegovim godinama, pokazuje našim mladim hrvatskim vojnikinjama i vojnicima kako se voli i brani domovina.

Ponosni smo na Josipa Jovića i na sve naše branitelje, hrvatske redarstvenike i hrvatske vojnike, koji su pokazali put kojim treba kročiti: put slobode i uspravne domovine Hrvatske."

**Josipova hrabrost,
unatoč njegovim
godinama, pokazuje
našim mladim hrvatskim
vojnikinjama i vojnicima
kako se voli i brani
domovina**

**Svi sudionici akcije Plitvice,
policajci, redarstvenici,
hrabro su išli dalje, na druga
ratistišta diljem jedine Lijepe
Naše, te su nas svojom
hrabrošću zadužili da
nastavimo na temelju onoga
što su sanjali, za što su se
borili i za što su neki od njih,
nažalost, pali**

SREDIŠTE ZA BORBENU OBUKU

OPSEŽAN I ZAHTJEVAN PLAN OBUKE

Potrebno je koristiti sva iskustva i stručnost koja su stečena u Domovinskom ratu i međunarodnim vojnim operacijama, a posebno je važno prilagoditi se i novim trendovima ratovanja prema kojima se treba planirati svaka obuka i izobrazba

TEKST
Tomislav Vidaković
FOTO
Josip Kopi

Na obilježavanju 20. obljetnice ustrojavanja Središta za borbenu obuku bili su zapovjednik Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" brigadni general Željko Ljubas, zapovjednik Središta za borbenu obuku, pukovnik Roman Kelnerić, dosadašnji zapovjednici, danas brigadiri u mirovini Ivan Jurilj i Mario Lilić te brojni drugi uzvanici.

OBUKA U SKLADU S NAJVİŞIM NATO-ovim STANDARDIMA

"Pripadnici Središta za borbenu obuku u proteklom razdoblju uspješno su provedli sve zadaće koje su postavljene pred njezine pripadnike," istaknuo je u obraćanju pukovnik Kelnerić, pri čemu je dodao kako je i ove godine ispred njih opsežan i zahtjevan plan obuke i pripreme pripadnika Hrvatske vojske. To znači da je potrebno postaviti jasne prioritete i ciljeve kako bi uspješno provedli sve zadaće koje su pred njih postavljene. Pukovnik je posebno istaknuo

činjenicu kako u svojem radu trebaju "koristiti sva iskustva i stručnost koja su stećena u Domovinskom ratu i međunarodnim vojnim operacijama, a posebno je važno prilagoditi se i novim trendovima ratovanja prema kojima se treba planirati svaka obuka i izobrazba". "Hrvatska vojska od svojeg je ustrojavanja provodila i provodi značajne promjene i prilagodbe da bi uspješno odradila sve zadaće koje su vezane uz misiju razvoja Hrvatske vojske," naglasio je brigadni general Željko Ljubas i dodao kako je u tom procesu obuke i unapređivanja borbene obuke ključnu ulogu odigralo Središte za borbenu obuku koja je okosnica borbene spremnosti hrvatskih Oružanih snaga. "Bitna je zadaća Središta i upravljanje vojnim poligonom "Eugen Kvaternik" jer obuka i ocjenjivanje ne bi bila moguća bez kvalitetne infrastrukture, obučnih i smještajnih kapaciteta," istaknuo je general Ljubas i dodao kako je podizanje obučnih i životnih standarda na tom vojnem poligonu stalna zadaća Središta za borbenu obuku i Zapovjedništva za obuku i doktrinu.

U Središtu za borbenu obuku moguće je provesti ocjenjivanje obučenosti i spremnosti postrojbi za provedbu svih vrsta operacija i to u standardima koji se primjenjuju u svim članicama NATO saveza

Instruktori Zapovjedništva specijalnih snaga organizirali su i proveli Temeljnu padobransku obuku za pripadnike OSRH

Tekst: Vesna Pintarić / **Foto:** Vesna Pintarić, Goran Resovac

PRVI PADOBRANSKI SKOK PRAVI JE ADRENALINSKI DOŽIVLJAJ

Tijekom ožujka i travnja 2023., instruktori Zapovjedništva specijalnih snaga organizirali su i proveli Temeljnu padobransku obuku za pripadnike OSRH. Obuka se provodila u Udbini u vojarni "Josip Jović" gdje su polaznici prošli zemaljski dio obuke te u vojarni "Lučko" gdje smo ih i zatekli uoči priprema za dnevni i noćni skok padobranom.

Instruktor ZSS-a upravo im je davao zadnje upute prije skoka još jednom ih podsjećajući na što trebaju najviše obratiti pozornost, posebice prilikom noćnog skoka, kako se ponašati nakon što se odvoje od helikoptera, koje signale na zemlji pratiti kod doskoka, što činiti u slučaju jačih zračnih struja. Pitanja nije bilo i svi su pohrlili prema uredno složenoj opremi. Pomažući jedan drugom pričvršćivali su padobrane, zatezali opremu, a onda su instruktori još jednom napravili zadnju provjeru je li sve na svojem mjestu i po propisima. Bilo je.

No prije no što su stigli do ove praktične faze obuke i izvođenja skokova

TEMELJNA PADOBRANSKA OBUKA

morali su proći temeljite pripreme na zemlji koje su uključivale, uz teorijska predavanja i upoznavanje s padobranskom opremom, niz radnji poput svladavanja vještine pakiranja padobrana, usvojiti procedure postupanja u iznenadnim situacijama, naučiti kako se odvojiti od letjelice i ispravno iskočiti te koje su radnje nužne od trenutka iskakanja do spuštanja na zemlju. Upravo u ovom zadnjem padobranac treba biti dobro pripremljen i uvježban, ističe instruktor, jer je u tom trenutku on potpuno sam, sve radnje ovise isključivo o njemu i u realnoj i možda stresnoj situaciji mora sve odrađivati potpuno samostalno i pribrano. Instruktori ih pripremaju i kontroliraju do trenutka iskakanja, napominje, no nakon toga sve je na njima samima, potpuno su prepуšteni vlastitim odlukama i snalaženju i to je zapravo u ovom poslu i najveći izazov. Pripadnike smo ispratili do helikoptera. Onu neizvjesnost i adrenalin s prvog skoka sad je već zamijenilo pozitivno iščekivanje pred još jedan. Skaču s desantnim padobranom koji se automatski otvara pri iskakanju, a koristi se na ovoj razini obuke jer je jednostavniji i prilagođeniji početnim skokovima. Sve je proteklo bez problema, no adrenalin se ponovno pojačao pred onaj zadnji koji ih je još čekao, noćni skok s opremom i naoružanjem. On je, ponovno napominje instruktor, još izazovniji, treba se snalaziti u prostoru, pratiti signale za siguran doskok, mrak je, ne znaš gdje je zemlja... Polaznici su podijelili s nama kakvo je to iskustvo skočiti s padobrancem. Još pod dojmom skoka, koji je netom odradio jedan od pripadnika, kazao je kako mu je ovo otvorenje dječačkog sna. Uzbudjenje je bilo veliko, ali skok je bio predobar, ističe. Čeka ih još noćni skok i pozitivna je trema malo prisutna. Nada se nastavku obuke i na naprednoj razini.

Drugi dodaje kako mu je prvi skok bio nezaboravno i neopisivo iskustvo. Malo je straha prisutno, ali to ih, kaže, drži koncentriranim. Ali kad se kupola otvorí i preuzme se kontrola nad svime i strah nestaje, počinje onaj lijepši dio...

Na završetku temeljne obuke svi oni moraju biti sposobni skočiti s padobranom s opremom u dnevnim i noćnim uvjetima, moraju biti zračno mobilni, a uspješan završetak okunit će stjecanjem diplome i zvanjem padobranca. Većina će njih znanje i iskustvo s ove temeljne padobranske obuke nadograditi na naprednoj koja je puno kompleksnija, uz korištenje tzv. padobrana krila, skokovi neće biti s automatskim otvaranjem padobrana već slobodni i ovisiti će isključivo o njima. No do tada će strah i neizvjesnost s ovih prvih skokova, već biti zaboravljeni. Visoka profesionalnost, iskustvo i znanje instruktora ZSS-a te individualan pristup svakom pojedincu ključni su što je svaki polaznik nakon ove obuke osposobljen provesti skok sa svojom opremom danju i noću, ovaj put u vježbovnim, a ako treba i borbenim uvjetima.

OBLJETNICA

VRH KOPLO

Antiteroristička Vojna policija, koja i danas počiva na svojim povijesnim načelima domoljublja, dragovoljnosti, timskog duha i predanosti postrojbi, obilježila je u vojarni "1. gardijske brigade Tigrovi – Croatia" tridesetu obljetnicu ustrojavanja. Tom je prigodom obilježena i dvadeseta obljetnica upućivanja prvog voda VP-a u vojnu misiju u Afganistan.

Satnija ATVP-a bila je i ostala vrh koplja Vojne policije, iskovana od najboljih i najkvalitetnijih pripadnika

JA VOJNE POLICIJE

Na obiljetnici je, uz članove obitelji poginulih i stradalih pripadnika Vojne policije te umirovljene pripadnike postrojbe, bio i načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Robert Hranj, član Odbora za ratne veterane Hrvatskog sabora Stanko Bravić, zamjenik zapovjednika Zapovjedništva za potporu brigadni general Ivan Raos, načelnik Samostalnog sektora za vojnopolicijske poslove brigadir Jadranko Karušić, zapovjednik Pukovnije Vojne policije brigadir Tomislav Kasumović te časnik za razvoj roda Vojne policije u Operativnoj upravi GS OSRH brigadir Ivan Hodak.

DUGA TRADICIJA IZVRSNOSTI

U obučnom kampu na Vidovoj gori na otoku Braču postrojba je dobila naziv, znak i ratnu zastavu te otad počinje intenzivan odabir i nabava specijalističke opreme i sredstava. Obuka prve skupine antiterorističkih postrojbi provedena je od lipnja do rujna 1993. godine. Antiterorističke postrojbe preuzimaju zatim izvršavanje najsloženijih vojnopolicijskih zadaća i postaju udarna snaga VP-a u svim kasnijim borbenim zadaćama na cijelom teritoriju Republike Hrvatske. Početkom 1993., stupanjem na snagu novog ustroja Vojne policije, ustrojava se Antiteroristička Vojna policija, i to u 66. bojni VP-a Antiteroristička satnija, a u ostalim bojnama vodovi ATVP-a.

Tijekom ratnog puta postrojbe Antiterorističke Vojne policije sudjelovale su u izravnim borbenim djelovanjima samostalno, u pripremi bojišta za nadolazeće operacije, ili kao pridodana snaga većoj manevarskoj postrojbi. Tijekom Domovinskog rata postrojba je sudjelovala i dala velik doprinos u oslobođilačkim akcijama i operacijama Maslenica, Bljesak, Ljeto 95, Oluja, Maestral i Južni potez. U temelje hrvatske države Vojna policija utkala je 120 života svojih pripadnika.

DUG PUT OD VOJNIKA DO PRIPADNIKA ATVP-a

Od samog ustrojavanja postrojbe razvijaju se subspecijalnosti Antiterorističke Vojne policije: ronioци, padobranci, alpinisti, snajperisti i vodići službenih pasa zaštitne i tračake namjene i detekcije eksploziva.

Karakter Satnije vidi se u težnji za kontinuiranim napredovanjem i usavršavanjem. Jedan od načina kako se to provodi u ovoj elitnoj postrojbi suradnja je s drugim zemljama. Na polju obuke surađuje s vojnopolicijskim postrojbama iz Poljske i Slovenije. Važno je istaknuti kako Satnija aktivno sudjeluje u projektu Multinacionalne bojne VP-a, u čijem su sastavu Poljska, Češka, Slovačka, te Gruzija kao zemlja partner.

Brigadir Kasumović u svojem je obraćanju naglasio kako je Satnija ATVP-a bila i ostala vrh koplja Vojne policije, iskovana od najboljih i najkvalitetnijih pripadnika. Objasnio je da je izvrsnost Vojne policije prepoznatljiva i po tome što je upravo iz njezinih redova ustrojen prvi vod koji je upućen u operaciju potpore miru u Afganistan.

“Treba primijetiti kako je Vojna policija uvijek bila primjer drugim postrojbama u Oružanim snagama, na koji način treba funkcionirati dobro organizirana, uvježbana i vođena postrojba”, istaknuo je admirал Hranj. Pritom je izrazio nadu da će postrojba zadržati razinu kvalitete jer proces transformacija i promjena nikad neće biti gotov.

Na kraju svečanosti nekolicini bivših i sadašnjih pripadnika Satnije ATVP-a uručena su priznanja i pohvale.

TEKST

Tomislav Vidaković

FOTO

Tomislav Brandt

IZA NEPRIJATE

SMVO "JOSIP BRIŠKI"

Na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" završen je prvi od dva ciklusa ovogodišnje obuke iz preživljavanja, izbjegavanja, otpora i izvlačenja razine C (S.E.R.E. - Survival, Evasion, Resistance and Escape). Na obuci su sudjelovali pripadnici različitih rodova OSRH

— TEKST Tomislav Vidaković // FOTO Tomislav Brandt —

Na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" završen je prvi od dva ciklusa ovogodišnje obuke iz preživljavanja, izbjegavanja, otpora i izvlačenja razine C (S.E.R.E. - Survival, Evasion, Resistance and Escape). Na obuci su sudjelovali pripadnici različitih rodova OSRH.

Cilj je obuke povećati vjerojatnost preživljavanja i otpora u neprijateljskom okruženju odnosno pripremiti polaznike na situacije iza neprijateljskih linija, ili kad su zarobljeni

Cilj je obuke povećati vjerojatnost preživljavanja i otpora u neprijateljskom okruženju odnosno pripremiti polaznike na situacije iza neprijateljskih linija, ili kad su zarobljeni

LJSKIH LINIJA

SMVO "JOSIP BRIŠKI"

NAVIKAVANJE NA EKSTREMNE SITUACIJE

Ovaj tip obuke namijenjen je ponajprije pripadnicima OSRH koji bi mogli biti upućeni u područje operacija u kojima je rizik od izolacije i/ili zarobljavanja povećan, pripadnicima specijalnih snaga i postrojbi za dubinsko izviđanje, vojnim pilotima i zrakoplovnim posadama, ali i svima koji se mogu naći izvan nadziranog sigurnosnog okružja, premda je gotovo nemoguće u cijelosti sudionike izvježbati za sve ono što im, primjerice, zarobljeništvo može donijeti. Kako nam je nadnarednik Krunoslav Damjanović, certificirani S.E.R.E. instruktor specijaliziran za otpor, slikovito pojasnio glavna je ideja ove obuke cijepljenje sudionika stresom. Naime, na isti način kako se cijepimo protiv primjerice gripe određenom dozom virusa kako bismo ojačali imunitet, tako je i ova obuka zamišljena da se sudionici pokušaju naviknuti na ekstremne situacije u kojima se nađu kako bi, ako uistinu i završe u takvim okolnostima, znali kako treba postupati i do koje granice mogu izdržati određene nedaće kojima bi mogli biti izloženi.

Treba naglasiti kako je scenarij vježbe bio uistinu zanimljiv. Polaznici obuke stavljeni su u situaciju izviđanja jednog područja na kojem se trebala izgraditi isturena operativna baza. Tijekom izviđanja, koje je na neosiguranom području, upali su u zasjedu, oteti su, a za njihovo puštanje tražena je otkupnina. Koliko ozbiljno ovu poduku shvaćaju svi uključeni, pokazuje i podatak kako su polaznici u trenutku zarobljavanja bili lišeni svih osobnih stvari što uključuje i odore u kojima su bili te su im dane zamjenske, zarobljeničke, u kojima su bili podvrgnuti ispitivanju. Takve su situacije upravo ono što nam je nadnarednik Damjanović i pokušao pojasniti povukavši paralelu s cijepljenjem, jer u tenu zarobljavanja, razina stresa toliko je velika da nerijetko niti ne znaju jesu li svi uhvaćeni ili samo neki od njih, što stvara prilično zbunjujuću sliku o situacijskoj svjesnosti. Na taj se način kod polaznika pokušava stvoriti dovoljna količina samopouzdanja kako bi bili svjesni da se u takvim trenucima mogu pouzdati u sebe i u svoju obuku.

Tijekom posjeta ekipe Hrvatskog vojnika vojnom poligonu u Slunjtu tečaj je bio u svojoj zadnjoj fazi. Na polaznicima se vidjela iscrpljenost, bio je to peti dan terenske obuke koju su proveli spavajući na otvorenom na prilično niskim temperaturama i minimalnim količinama hrane i vode. Osim toga bili su i zarobljeni, podvrgnuti ispitivanjima i iznimnom mentalnom naporu.

ZADOVOLJSTVO ZAVRŠENOM OBUKOM

Kako sve to izgleda iz perspektive polaznika, pojasnio nam je pripadnik bojne Gromova koji je rekao kako je unatoč velikoj hladnoći i prilično teškim uvjetima u kojima se sama vježba odvijala iznimno sretan što je prošao obuku te svim pripadnicima Oružanih snaga sugerira da se na nju prijave. Pripadnik HRZ-a ističe kako je za pilote posebno izazovno naći se u neprijateljskom okružju te kako je upravo zbog toga ovakva obuka nužna pilotima borbenog zrakoplovstva, a takva se obuka ne može se proći nigdje drugdje što je čini jedinstvenom.

Još jedan polaznik obuke iz HRZ-a kaže kako je već prije prošao S.E.R.E. obuku B razine, ali svojevoljno je odlučio završiti i ovu najvišu i najzahtjevnu C razinu. Smatra kako je ovo iskustvo neprocjenjivo i kako će mu pomoći da bude spreman na sve situacije u kojima se potencijalno može naći.

"Najizazovnije je bilo isčekivanje i nepoznanica što nas sve čeka na samoj obuci. Sad kad je sve gotovo i kad se konačno može vidjeti cjelokupna slika onda je jasno koliko je ovakva vrsta obuke nužna i potrebna za sve pripadnike Oružanih snaga koji se mogu naći u nepredvidivim situacijama poput zarobljavanja ili ostanka iza neprijateljskih linija," rekao je polaznik obuke. Polaznik obuke iz Pukovnije Vojne policije istaknuo je kako je njemu najveći izazov bio tim s nepoznatim kolegama s kojima nikad nije surađivao, a za uspješan završetak obuke nužno je naučiti surađivati. Na kraju su to svi uspješno i napravili i na taj je način ojačao svoje tjelesne i mentalne sposobnosti jer je obuka mentalno iznimno izazovna.

Obuka je zamišljena tako da se svi sudionici pokušaju naviknuti na ekstremne situacije. Ako i završe u takvim okolnostima, obučit će se kako treba postupati i do koje granice mogu izdržati određene nedaće kojima bi mogli biti izloženi

Tijekom posjeta ekipi Hrvatskog vojnika tečaj je bio u zadnjoj fazi. Na polaznicima se vidjela iscrpljenost, bio je to peti dan terenske obuke koju su proveli spavajući na otvorenom na niskim temperaturama i s minimalnim količinama hrane i vode

DRAGOVOLJNO VOJNO OSPOSOBLJAVANJE

Na pitanje kakvu bi poruku poslao svima koji se dvojme pristupiti dragovoljnem vojnom osposobljavanju ili ne, ročnik Ivan Juretić poručuje kako on ne bi slao neku posebnu poruku nego bi samo pokazao nekoliko biranih fotografija iz Vukovara i Škabrnje, nekoliko fotografija vukovarskog križa na Ovčari, nekoliko fotografija hrvatskih branitelja u odorama koje su nosili za vrijeme Domovinskog rata i to bi trebao svima biti dovoljan poticaj

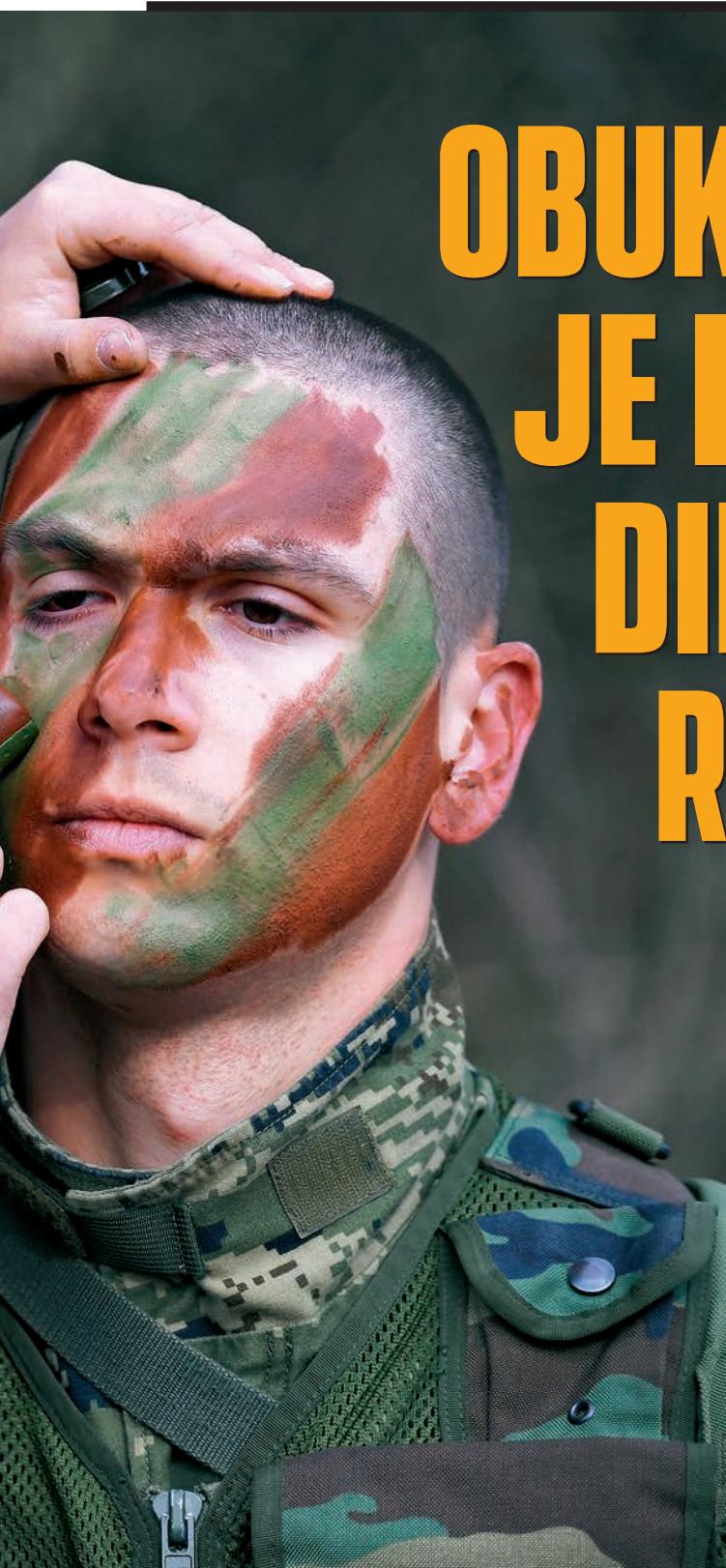
U vojarni "123. gardijske brigade HV" u Požegi tijekom završnog dijela obuke ocjenjuju se vještine koje su ročnici stekli tijekom temeljne vojne obuke, a to su provjera provođenja pripreme za borbu, kretanje do opasnog područja te reakcija u kontaktu s protivnikom. U isto vrijeme provjeravaju se i reakcije ročnika koji su u obrambenim formacijama

OBUKA ROČNIKA JE IZAZOVNA, DINAMIČNA I REALISTIČNA

Tekst: Tomislav Vidaković / **Foto:** Josip Kopi

Šest je sati ujutro i vani je još uvijek prilično mračno. Vrijeme u Požegi neobično je hladno za ovo doba godine i čini se još hladnijim zbog sjevernog vjetra koji kontinuirano puše i ne pokazuje znakove posustajanja. U mračnu spavaonu ulazi desetnik i glasno daje zapovijed za ustajanje. Istog trenutka svi ročnici skaču iz kreveta i započinju svoju jutarnju rutinu osobne higijene. Sve se odvija u brzom ritmu i prilično tihо. Nakon što su pospremili krevete slijedi okupljanje i postrojavanje na središnjem strojilištu vojarne. Započinje jutarna tjelevanje koja se sastoji od laganog zagrijavanja i istezanja nakon kojeg slijede čučnjevi i sklekovi i to tako da izdvojeni zapovjednik diktira ritam izvođenja vježbi dok svi kao jedan zajedno broje. Zanimljivo je vidjeti kako se sklekovi ne izvode tako da svatko radi za sebe nego se svi spuštaju u sklek onda kad to zapovjednik zapovjedi i dižu se kad on to odredi. Važno je napomenuti kako se ponekad drži osnovni položaj za sklek i po nekoliko sekundi što nije lako kad ste do tog trenutka izveli više od 20 sklekova. Po završetku ovog dijela vježbi, slijedi lagano trčanje u krug poslije čega zajedno odlaze na doručak u obližnji restoran.

Poslije pozdrava zastavi ročnici započinju s redovitim zadatacima planiranim za taj dan. Nadređeni zapovjednici pregleđavaju je li sva oprema pravilno održavana i pospremljena,

DRAGOVOLJNO VOJNO OSPOSOBLJAVANJE

prije nego se zapute na hodnju prema poligonu gdje se održava konačna provjera svih temeljnih vojnih znanja koje su do sada stekli.

PRIPREMA ZA BORBU

Vojnik treba imati osnovne fizičke predispozicije, a elementarni dio ročne obuke učenje je osnovnih vojnih tehnika i strategija. Tako je, primjerice, dio temeljne vojne obuke i svaldavanje bojnog uvježbavanja koje se sastoji od tri dijela, a prvi se odnosi na pripremu za borbu. U ovom dijelu ročne obuke svi ročnici moraju svaldati osnove kamuflaže odnosno prikrivanja sebe, oružja i opreme. U drugom koraku uče kako se kretati do opasnog područja. Uz primjenu osnovnih elemenata iz prethodne faze obuke ovdje se uči kako se pravilno komunicira koristeći signale rukama te kako se kretati na bojištu i u binomu.

Zadnja faza obuke ročnike osposobljava za temeljna znanja bitna za pripremu postupaka kad se dođe u kontakt s protivnikom. U ovom segmentu obuke uči se reagirati na izravnu i neizravnu paljbu, svaldati prepreke na bojištu, odabrati pravilan paljbeni položaj, pravilno rea-

girati na zračni napad, na kemijsku ili biološku opasnost ili napad. Osim toga ročnici uče i pravilno ukloniti protupješačku rasprskavajuću minu (MRUD) te prenijeti ozlijedenog, obaviti prvi pregled i oživljavanje. U isto se vrijeme provjeravaju i reakcije ročnika koji u obrambenim formacijama brane područje, uče izvući ranjenika te provesti akcije povlačenja.

BRANITELJI IZ DOMOVINSKOG RATA GLAVNI UZOR

Unatoč činjenici što velika većina ročnika koji se prijave za dragovoljno vojno osposobljavanje budu pomalo preplašeni i zbunjeni, na kraju obuke svi postanu pravi vojnici sposobni provesti sve zadaće koje njihovi instruktori stave pred njih, pojasnio nam je narednik Valentino Madžar, jedan od instruktora u vojarni. Prva dva tjedna obuke ročnici imaju prilagodbu na novi sustav i, općenito, na nov način života, kaže narednik i dodaje kako se nakon tog vremena i nakon položene prisege kreće na teren, kad počinje druga faza obuke u kojoj se ročnike uči temeljnim vojnim vještinama poput kretanja u binomu, reagiranja na kontakt te na različite vrste topničke, zračne ili NBK ugroze.

Kako obuka izgleda iz perspektive ročnika objašnio je ročnik Ivan Juretić. Rekao je kako ga je obuka oduševila i ispunila sva njegova očekivanja te kako bi volio ostati u Oružanim

Ročnica Martina Čorak napravila je pauzu na Ekonomskom fakultetu kako bi se uputila na dragovoljno vojno osposobljavanje. Prema njezinim riječima oduvijek je znala kako će ići u vojsku, a po završetku fakulteta voljela bi nastaviti vojnu karijeru u ratnoj mornarici. Svi njezini prijatelji i obitelj pružili su joj bezrezervnu potporu kad je odlučila pristupiti dragovoljnom vojnom osposobljavanju

snagama i nakon završetka temeljne vojne obuke i kako sam tvrdi ili u ratnoj mornarici ili u pješaštvu gdje bi volio biti pripadnik izvidničkih postrojbi. Na pitanje kakvu bi poruku poslao svima koji se dvoume pristupiti dragovoljnem vojnom osposobljavanju ili ne, ročnik Juretić kaže kako on ne bi slao neku posebnu poruku nego bi samo pokazao nekoliko biranih fotografija iz Vukovara i Škabrnje, nekoliko fotografija vukovarskog križa na Ovcari, nekoliko fotografija hrvatskih branitelja u odorama koje su nosili za vrijeme Domovinskog rata i to bi trebalo biti dovoljno da se nikad ne zaboravi. "Ako su naši branitelji mogli žrtvovati svoje živote i krvariti za ovu zemlju, ono najmanje što mi možemo napraviti jest umjesto sjedenja po kafićima s društvom odvojiti dva mjeseca svojeg života i obući ovu svetu odoru i na taj način odati priznanje svima onima koji su dali sve što su imali kako bismo mi danas mogli uživati u slobodi koju su nam priuštili," kaže ročnik.

Među ročnicima je i Dubrovčanka Martina Čorak, koja je napravila pauzu na Ekonomskom fakultetu za dragovoljno vojno osposobljavanje. Prema njezinim riječima oduvijek je znala kako će ići na

vojno osposobljavanje i voljela bi po završetku fakulteta nastaviti vojnu karijeru u ratnoj mornarici. Svi njezini prijatelji i obitelj pružili su joj bezrezervnu potporu kad je odlučila pristupiti dragovoljnom osposobljavanju.

Danas kad postoji toliko izbora što raditi u životu i čime se baviti odabir dragovoljnog vojnog osposobljavanja nije lagan i nije za svakog, no kako je i mladi ročnik Juretić istaknuo, svi bismo se trebali u jednom trenutku zapitati tko je postavio temelj ovoj zemlji. "Minimum koji može svaki pojedinac učiniti jest odati im počast tako što će odvojiti dva mjeseca u životu kako bismo pokazali poštovanje prema onima koji su dali sve za našu Hrvatsku," kaže ročnik.

VOJARNA "PUKOVNIK MILIVOJ HALAR"

Najzanimljiviji
dio tečaja ipak je
bio onaj praktični:
situacijska vježba u
vojarni "Pukovnik
Milivoj Halar" u
Dugom Selu

TEKST
Domagoj Vlahović

FOTO
Tomislav Brandt

Iskusni MUP-ovi pirotehničari, zahvaljujući jedinstvenim sposobnostima i opremi koju posjeduje Bojna NBKO, na posebnom su tečaju učili kako obavljati svoj ionako opasan posao u uvjetima KBRN ugroza

SURADNJA NA KOMPLEKSnim ZADAĆAMA

Prolaz kroz dugačku dekontaminacijsku postaju na vježbi simuliran je u potpunosti, bila je to dobra vježba i za pripadnike Bojne NBKO koji vrše dekontaminaciju

Zapovjednik Bojne NBKO pukovnik Dragutin Tušek istaknuo je da je Bojna pokazala da može prenijeti dio svojeg znanja u vrlo kratkom roku

Suradnja MORH-a i MUP-a razumljiva je i logična kad su u Hrvatskoj prisutne krizne ili izvanredne situacije. Ali za takvu suradnju potrebne su i zajedničke odgovarajuće prethodne aktivnosti, najviše na području obuke i vježbi. Postrojba OSRH koja najviše surađuje s MUP-om tradicionalno je Pukovnija Vojne policije, no ima i drugih primjera. Bojna nuklearno-biološko-kemijske obrane (Bojna NBKO) Hrvatske kopnene vojske 2014. i 2017. godine organizirala je i provela tečajevne iz područja svoje struke za pripadnike MUP-a. Ove godine došao je red i na treći tečaj "Postupanje prilikom nailaska na KBRN opasnost". Bojna NBKO provela ga je u suradnji s Protueksplozijskom službom Ravnateljstva policije, a obučnu skupinu činili su policijski službenici iz regionalnih protueksplozijskih jedinica Zagreb, Rijeka, Osijek i Split. Cilj tečaja bilo je stjecanje situacijske svjesnosti policijskih službenika protueksplozijske zaštite MUP-a o temeljnim aspektima djelovanja u KBRN (kemijsko-biološko-radiološko-nuklearnom) okružju, prepoznavanju znakova moguće primjene KBRN agensa te usvajanju znanja o pravilnom postupanju i operativnom djelovanju u KBRN uvjetima. Jednostavnije rečeno, iskusni MUP-ovi pirotehničari, zahvaljujući jedinstvenim sposobnostima i opremi koju posjeduje Bojna NBKO, učili su kako obavljati svoj ionako opasan posao u uvjetima KBRN ugroza. Tečaj je proveden od 20. ožujka do 7. travnja, s tim da je najveći dio održan u vojarni Pukovnik Marko Živković u Velikoj Gorici. Na tečaju su se obrađivali temeljni pojmovi vezani uz oružja za masovno uništenje, toksične industrijske tvari, ratne bojne agense, radioaktivne tvari i biološke agenze. Policijski službenici imali su priliku obučiti se u rukovanju sredstvima detekcije i identifikacije te pravilnoj uporabi KBRN osobne zaštitne opreme. Isto tako, mogli su naučiti i nadopuniti znanja o drugim aspektima vezanim uz područje KBRN obrane.

KORISNO ZA SVE

Najzanimljiviji dio tečaja ipak je bio onaj praktični: situacijska vježba u vojarni "Pukovnik Milivoj Halar" u Dugom Selu. Zajedno sa stručnjacima za KBRN i protueksplozijske djelatnosti iz OSRH i MUP-a, nazočila joj je i ekipa Hrvatskog vojnika. Tijekom vježbe, policijski službenici MUP-a trebali su prikazati postojeća i novostečena znanja kroz nekoliko radnih točaka: nailazak na ilegalni kemijski laboratorij i prva pomoć otrovanom službeniku, nailazak na improviziranu eksplozivnu napravu s kemijskim kontaminantom i njezinu neutralizacija, pregled automobila s podmetnutim eksplozivom i mogućim kontaminantom te postupci osobne, operativne i potpune dekontaminacije prolaskom kroz dekontaminacijsku postaju. Dan u vojarni bio je iznimno dinamičan jer se tim Bojne NBKO, koji je osmislio vježbu, pobrinuo za realne scenarije. Polaznici obuke i pripadnici Bojne, koji su im davali potporu, morali su djelovati pod punom opremom i u uvjetima vrlo snažnog, ledenog sjevernog vjetra koji je tog dana puhao u cijeloj Hrvatskoj. Sukladno scenariju, bilo je poziva upomoći, situacija opasnih za zdravlje i život, brzih intervencija, užurbane i precizne komunikacije, korištenja letećih dronova, posebnih šatora, dekontaminacijske pjene, neutralizacije eksploziva... Prolaz kroz dugačku dekontaminacijsku postaju simuliran je u potpunosti, bila je to dobra vježba i za pripadnike Bojne NBKO koji vrše dekontaminaciju. U organizaciji te provedbi tečaja i vježbe vrlo aktivna bila je voditeljica tečaja satnica Andela Plavec. Vrlo brzo nakon vježbe dobila je određeni *feedback* jer je uoči tečaja bio je proveden ulazni, a potom još jedan test: "Iznimno sam zadovoljna! Polaznici su ljudi koji rade terenski, operativno, i moraju biti spremni na sve situacije. Ispunili su naša očekivanja i izvrsno proveli vježbu."

SURADNJA NA KOMPLEKSNIМ ZADAČAMA

Sve radnje brižljivo su promatrati instruktori iz Bojne NBKO te stručnjaci iz MUP-a. Među njima bio je i Ivan Homan iz Protueksplozijske službe Ravnateljstva policije, koji je istaknuo da su se polaznici iz MUP-a prvi put susreli s takvom vrstom vježbe. "Prolaze obuku i stječu kompetencije i

znanja zahvaljujući kojima će moći, ako bi se dogodio incident, obavljati protuexplozijske zadaće u KBRN uvjetima," ističe Homan. "Suradnja s OSRH na vježbi vrlo je zanimljiva polaznicima, baš kao što je i suradnja dvaju ministarstava na kompleksnim zadaćama prijekopotrebna," zaključuje.

Zapovjednik Bojne NBKO pukovnik Dragutin Tušek istaknuo je da je Bojna pokazala da može prenijeti dio svojeg znanja u vrlo kratkom roku. Zasluge za to imaju i polaznici iz MUP-a, koji su odmah pokazali svoje iskustvo u odgovorima na hitne situacije. Ospruživši se na obučavatelje iz svoje postrojbe, rekao je da je prednost postrojbe u tome što ima priličan broj školovanih mlađih ljudi. Među njima je svakako satnica Plavec, kemijska inženjerka. "Ljudi koji završe moj fakultet obično se vide u privatnim energetskim ili farmaceutskim tvrtkama. No, ja sam tražila nešto treće. Nakon deset godina u OSRH, rekla bih da se znanje kemičara ovde može iako produbiti, da imate mnogo prostora za vlastiti stručni napredak, ali i znanstvena istraživanja. Dakle, može biti vrlo zanimljivo i vrlo izazovno," zaključuje satnica.

Zajednički zaključak svih organizatora i polaznika s kojima smo razgovarali jest da je tečaj nedvojbeno pokazao kvalitetnu međuresornu suradnju. Isto tako, pokazao je i nužnost obuke te zajedničkog uvođenja svih državnih sastavnica koje sudjeluju u odgovoru na KBRN si-gurnosne ugroze.

Sve radnje brižljivo su promatrati instruktori iz Bojne NBKO te stručnjaci iz MUP-a

MEĐUNARODNA SURADNJA

CRRT je jedan od zanimljivijih i već dobro razvijenih PESCO projekata. Njime je planirano stvaranje multinacionalnih mreža za kibernetičku obranu, kao područja sigurnosti informacijskih sustava. Hrvatska ove godine u njemu ima jednu od ključnih uloga i bila je domaćin godišnje konferencije

MEĐUNARODNI PROJEKT ZA KIBERNETIČKU OBRANU HRVATSKE I EU-A

Ilustracija: PESCO secretariat / pesco.europa.eu

Tekst: Domagoj Vlahović

U zagrebačkoj vojarni "Petar Zrinski" 28. i 29. ožujka održana je godišnja konferencija PESCO - Cyber Rapid Response Teams and Mutual Assistance in Cyber Security (CRRT). Riječ je o projektu uspostavljenom u okviru programa Stalne strukturirane suradnje (PESCO) koji je dio Zajedničke sigurnosne i obrambene politike Europske unije. Podsjetimo, PESCO je pokrenut 2017., a Odluka Vlade RH o pristupanju Republike Hrvatske donesena je u studenom 2017. Najkraće rečeno, to je oblik suradnje predviđen Ugovorom o Europskoj uniji koji zainteresiranim članicama EU-a omogućuje jačanje obrambene suradnje i zajedničkog razvoja obrambenih sposobnosti.

CRRT je jedan od zanimljivijih i već dobro razvijenih PESCO projekata. CRRT znači Kibernetički timovi za brzi odgovor i međusobnu pomoć u kibernetičkoj sigurnosti, a projektom je planirano stvaranje multinacionalnih mreža za kibernetičku obranu, kao područja sigurnosti informacijskih sustava.

Kibernetički tim sastavljen je od stručnjaka za kibernetičku obranu članica projekta: Belgije, Estonije, Hrvatske, Litve, Nizozemske, Poljske, Rumunjske i Slovenije, s tim da je vodeća nacija projekta Litva. Dodana je vrijednost projekta u tome što, za razliku od mnogih drugih postojećih multinacionalnih inicijativa u kibernetičkoj obrani, uključuje i dijeljenje ljudskih resursa (mobilnost i razmještanje), a ne samo dijeljenje i razmjenu informacija kibernetičke sigurnosti.

PRIMJER USPJEŠNOSTI

Šest inicijalnih članica CRRT-a 2020. je godine u Zagrebu, za vrijeme hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije, potpisalo Memorandum o razumijevanju (eng. Memorandum of Understanding). Tijekom ove godine potpisale su ga i dvije nove članice, Belgija i Slovenija. Sukladno njemu, u 2023. godini Hrvatska ima ulogu rotirajućeg sudionika (eng. Rotating Participant). To znači da, među ostalim, zajedno s vodećom nacijom projekta, predlaže te izrađuje godišnji plan aktivnosti, organizira godišnji sastanak Vijeća CRRT-a (eng. CRRT Council), predsjeda Vijećem CRRT-a, organizira i provodi tečaj kibernetičke obrane, vodi CRRT nakon

Pripadnici OSRH na najvećoj vježbi kibernetičke obrane NATO-a Cyber Coalition 2022. CRRT je europski projekt koji daje i izravne koristi za operativne sposobnosti OSRH u "petoj dimenziji ratovanja"

Foto: MORH / Marko Škvorl

aktiviranja te na međunarodnim vojnim vježbama kibernetičke obrane. Brigadir Darko Galinec, pripadnik Sektora za informacijske i komunikacijske sustave MORH-a, hrvatski je član Vijeća CRRT-a. Sukladno tome, bio je uključen u uspješnu provedbu zagrebačke konferencije koju su zajednički organizirali Sektor za informacijske i komunikacijske sustave MORH-a, Uprava za KIS GS OSRH i Zapovjedništvo za kibernetički prostor. Objasnjavajući nam zadaće CRRT-a, brigadir navodi da je njegov cilj jačanje vlastite sigurnosti članice kroz izgradnju kibernetičkih sposobnosti, no i jačanje sposobnosti kibernetičke obrane na europskoj razini. "Na godišnjem sastanku istaknuto je kako je CRRT jedan od najuspješnijih projekata PESCO-a do sada. Dosegnuo je punu operativnu sposobnost (eng. Full Operational Capability – FOC) te je kao takav prepoznat kao primjer uspješnosti," ističe hrvatski časnik.

STALNI RAZVOJ I USAVRŠAVANJE

Što radi i kako izgleda CRRT tim? Trenutačno se sastoji od osam do 12 stručnjaka za kibernetičku sigurnost koje je na nacionalnoj razini delegiralo osam članica. Temeljem načela kibernetičke obrane, tim odgovara na velike kibernetičke incidente putem dijeljenja informacija, zajedničke obuke, međusobne operativne pomoći i stvaranje zajedničkih sposobnosti članica projekta. Sposoban je ponuditi pomoći u upravljanju kibernetičkim incidentom ili provođenju prevencije (procjena ranjivosti, promatranje izbora itd.). Među dosadašnjim postignućima, ističe se procjena ranjivosti provedena u vojnoj obučnoj misiji Europske

unije u Mozambiku (European Union Training Mission in Mozambique - EUTM). Bio je to prvi test sposobnosti CRRT-a u misijama i operacijama koje se provode u okviru zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU-a. Kibernetički stručnjaci CRRT-a proveli su i uspješnu procjenu ranjivosti u Moldaviji krajem 2022., na zahtjev te zemlje u ulozi partnera. "U oba slučaja, dio sposobnosti stručnjaka CRRT-a bio je raspoređen na terenu, a dio je djelovao pristupom na daljinu, ističe brigadir Galinec. Zagrebačka je konferencija imala i nekih posebnosti. Naime, jedna od ključnih aktivnosti PESCO CRRT-a njegov je stalni razvoj kroz usavršavanje postupaka i praksi ostvarenih kao sposobnosti. U tu su svrhu na sastanku bili i predstavnici konzorcija poduzeća koji oblikuju kibernetički alat (eng. Cyber Toolbox) za CRRT-ove. Na kraju su doneseni glavni zaključci koji se odnose na status projekta i produbljivanje unutarnje suradnje, jaču suradnju sa zemljama partnerima CRRT-a, potrebu razvoja strategijskog komuniciranja projekta, članstvo, razmjenu najboljih praksi i poboljšanje proceduralne jasnoće. U svakom slučaju, CRRT daje i izravne koristi za operativne sposobnosti OSRH u "petoj dimenziji ratovanja". "Sudjelovanjem u radu CRRT-a povećavaju se sposobnosti i razvijaju postupci za djelovanje," zaključuje brigadir Galinec.

Sudionici godišnje konferencije PESCO CRRT u zagrebačkoj vojarni "Petar Zrinski"

HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE DR. Franjo Tuđman

Foto: HVU / Marija Sever

Odlazak na natjecanje u Minnesota bila je i nagrada za izvrsnost koju su itekako opravdali: slijeva desetnik Filip Ličanin, vojnikinja Ana Antolić, vojnikinja Lea Bioglav i desetnik Hrvoje Mutnjaković

VOJNIČKA NATJECANJA

Dvije pripadnice i dva pripadnika OSRH, koji su se istaknuli na prošlogodišnjem Memorijalu bojnik Davor Jović, dobili su priliku pokazati sposobnosti na natjecanju Best Warrior koje organizira Nacionalna garda Minnesota. Svojom spremnošću, vještinama i prilagodljivošću ledenim uvjetima u Campu Ripley impresionirali su i Amerikance i Kanadane

PRIZNANJE I PONOS ZA HRVATSku VOJSKU

Priznajemo, od njih nismo ništa manje ni očekivali. Naime, informaciju o odlasku pripadnika OSRH na vojničko natjecanje u Minnesota dobili smo početkom ožujka. I odmah smo prepoznali imena na popisu: vojnikinje Ana Antolić i Lea Biloglav, desetnici Filip Ličanin i Hrvoje Mutnjaković. Sjećamo ih se s prošlogodišnjeg natjecanja za najspremnijeg pripadnika OSRH Memorijal bojnik Davor Jović – natjecanje Prvi za Hrvatsku. Mutnjaković, pripadnik bojne Sokolovi Gardijske oklopno-mehanizirane brigade, bio je najbolji i osvojio je prestižni naslov. Kolega iz brigade Ličanin, dočasnik Vojnoobavještajne satnije, bio je drugi. Ana Antolić, tada u Počasno-zaštitnoj vojni, a trenutačno na školovanju u Temeljnoj časničkoj izobrazbi Hrvatskog vojnog učilišta, također je aktualna prvakinja u ženskoj kategoriji. Biloglav je bila treća i pokazala da pripadnice Zapovjedništva za kibernetički prostor itekako vladaju vojničkim vještinama. Dakle, u Minnesota smo poslali najbolje. I to ne samo zato da pred američkim saveznicima predstavimo svoju vojsku

TEKST
Domagoj Vlahović

FOTO
Tomislav Brandt

u najboljem svjetlu. Odlazak u SAD hrvatskoj je četvorki bio još jedna nagrada za izvrsnost. Za ono što su u svibnju 2022. postigli na teškoj stazi poligona "Eugen Kvaternik" kod Slunja, ali i za njihova cjelokupna vojnička postignuća, ponašanje, izvršavanje zadaća, obučenost, spremnost... I sve su to još jednom pokazali daleko od kuće, u Campu Ripley od 29. ožujka do 1. travnja.

BROJEVI GOVORE PREMALO

Best Warrior daleko je najprestižnije natjecanje u Američkoj kopnenoj vojsci. Toliko je veliko da za nastup na "finalu" treba proći svojevrsne kvalifikacije po postrojbama, a u slučaju Nacionalne garde, i po državama. Za pripadnike Nacionalne garde Minnesota (NGM) natjecanje u njihovoj bazi elimanacijska je stuba prema regionalnom natjecanju koje će se ove godine održati u državi Ohio. Konkurenčija na Best Warrioru podijeljena je samo u dvije kategorije, vojničku i dočasnici-

Vojnikinja Ana Antolić, trenutačno na školovanju u Temeljnoj časničkoj izobrazbi Hrvatskog vojnog učilišta, aktualna je najbolja pripadnica OSRH što je pokazala i u Minnesota

Foto: Minnesota National Guard / Sgt. 1st Class Ben Houkoper

VOJNIČKA NATJECANJA

ku, i samo po jedan pripadnik NGM-a išao je dalje. Dakle, nema podjele na muškarce i žene, baš kao ni kategorije za časnice i časnike. Uz hrvatske, gosti su bili i kanadski vojnici. Kako je na web-stranicama NGM-a napisao satnik William Hermanson, strancima "ide posebno priznanje i ponos". Slazemo se. Desetnik Ličanin bio je drugi u ukupnoj konkurenciji dočasnika, a Mutnjaković peti. Među vojnikinjama i vojnicima, Antolić je bila osma, a Biloglav 11. Nakon povratka u Hrvatsku, u Zagrebu ih je 5. travnja primio i čestitao im načelnik GS OSRH admiral Robert Hranj. A nakon toga, hrvatski vojnik dobio je priliku razgovarati s našom "fantastičnom četvorkom". I onda smo tek shvatili da brojevi, koliko god bili dobri, zapravo govore pre malo. Prva stvar koju treba uzeti u obzir jest izvanredna prilagodljivost Hrvata na vremenske uvjete. Iako je kod nas već bilo odmaknuto (doduše, prohладno) proljeće, Camp Ripley bio je pod prilično dubokim snježnim pokrivačem, a živa na termometru spuštala se do -18. Baza se nalazi otprilike 370 km južno od granice s Kanadom, tako da to nije bio hendikep ni za pripadnike njihove vojske.

IDENTIČNI IZAZOVI

Filip Ličanin vrlo je prikladna osoba za usporedbu vojničkih natjecanja. Osim prošlogodišnjeg srebra na Slunjtu, 2021. bio je najbolji stranac u kosovskom gradu Ferizaju (Uroševac) na natjecanju Best Soldier Competition u organizaciji Kosovskih sigurnosnih snaga. I s druge strane Atlantika nastavio je u istom stilu, osim što je bio

Foto: Minnesota National Guard / Staff Sgt. Mahsima Alkamooneh

Desetnik Filip Ličanin zauzeo je drugo ukupno mjesto u konkurenciji dočasnika, a bio je najbolji stranac

dругi, opet je ostvario najbolji rezultat od svih stranih vojnika. Zanimljivo, kaže da je hrvatsko natjecanje i dalje fizički najzahtjevnije, a to su mu potvrđili i pripadnici NGM-a koji su bili u Hrvatskoj. Kako smo zaključili iz priča i dojmova četvero hrvatskih natjecatelja, osnovna je razlika u tome što događaj u Minnesoti traje tri radna dana i nema jedinstvene dugačke i iscrpljujuće staze od 40-ak km s radnim te nadzornim točkama. Vojnikinje Antolić i Biloglav prošle su identične izazove kao i njihovi dočasnici kolege.

Sve se discipline ocjenjuju i skupljaju se bodovi koji se na kraju zbrajaju, a sudionici ništa ne znaju o svojim rezultatima do samog kraja cijelog programa. Primjerice, jedan od dana

Foto: Minnesota National Guard / Staff Sgt. Mahsima Alkamooneh

U discipline je uključena i promjena teških guma na vozilima

Za razliku od hrvatskog natjecanja, u Minnesoti je lakše rasporediti energiju, složila se hrvatska četvorka

Foto: OSRH

Foto: Minnesota National Guard / Staff Sgt. Mahsima Alkamooneh

počinje hodnjom duljom od 13 km. Postoji i dio Valor Ruck s pet kratkih radnih točaka, a svaka je sadržajem posvećena povijesnim pothvatima koje su izveli nositelji Medalje časti. Otežavajući faktor bili su hladnoća i snijeg, iako "kretanje, adrenalin i izvršavanje zadaća dobro zagrijavaju". Još jedna staza s radnim točkama (Army Warrior Tasks lane – AWT) bila je kraća, oko dva kilometra. Među disciplinama na Best Warrioru je i gađanje koje je svojevrsna kombinacija instinktivnog i preciznog, ali dolazi nakon trčanja pod punom opremom. Trebalo se, među ostalim, prilagoditi i na američku pušku M4 "klasične", AR-15 konstrukcije, pištolj M17 i strojnicu M240 Bravo. Neizbjegna je bila i orientacija, otežana time što se opet trebalo snalaziti u snijegu, ali i u noćnim uvjetima. Uključena je i promjena teških guma na vozilima, što često vidimo na natjecanjima hrvatskih mehaniziranih i oklopnih, pa i logističkih postrojbi. Zahtjevan dio bio je spašavanje ranjenika u borbenim uvjetima (Combat Lifesaver – CLS). Camp Ripley je za uvježbavanje te zadaće opremljen posebnim simulacijskim postrojenjem, koje uključuje omatajuće svjetlosne i zvučne efekte za podražavanje protivničke paljbe. Dio cijelog natjecateljskog programa bila je i, kako su nam je opisali naši sugovornici, "motorika na američki način" sa sprintanjem, vučenjem lutki, nošenjem girija, sklekovima, trbušnjacima, srednjoprugaškim trčanjem...

SVE ŠTO HRVATI MOGU

Između dva dana natjecanja spavalo se otprilike pet sati. "Nismo znali na kojim smo pozicijama, ali bili smo zadovoljni onim što smo pokazali," kažu nam hrvatske vojnikinje i vojnici, "pogotovo kad se uzme u obzir koliko smo imali vremena za pripremu za te radne točke u usporedbi s ostalim natjecateljima". Za razliku od hrvatskog natjecanja, lakše

Nimalo lake zadaće izvršavale su se pod punom opremom i na vrlo niskim temperaturama

je rasporediti energiju, složila se hrvatska četvorka. Svojom spremnošću, vještinama i prilagodljivošću iznenadili su i Amerikance i Kanadane, ali ove prve ne i previše. Suradnja OSRH i NGM-a traje već dugi niz godina i partneri iz sjeverne američke države već su se u više navrata uvjerili što sve Hrvati mogu. "Velika je čast otići tamo, natjecati se i steći potpuno novo iskustvo. No, značajno je već samo povjerenje koje mi je iskazala Hrvatska vojska," kaže nam Ana Antolić, koja neće još dugo biti vojnikinja, već časnica. Svi se slažu da im je među najboljim trenucima u Camp Ripleyu bilo kad su slušali hrvatsku himnu na proglašenju najboljih. Sukladno prošlogodišnjim rezultatima na natjecanju Prvi za Hrvatsku, jasno je da nas je na kraju razgovora zanimalo kako se pripremaju za novo izdanje završne utrke koja slijedi za nekoliko tjedana. Antolić se neće moći natjecati zbog školovanja, a Lea Biloglav kaže da će dati sve od sebe "ali puno je elemenata koji utječu na rezultat". Mutnjaković i Ličanin dobri su prijatelji, ali i rivali na stazi. Ličanin kroz smijeh kaže da je vrijeme da ove godine zamijene mesta no, kao i uvijek, sudjelovat će puno iznimno spremnih i sposobnih hrvatskih vojnika i konkurenca će biti velika. "Bit će iskusnih, ali ima i puno novih, mlađih. U svakom slučaju, bit će napeto, hrvatsko natjecanje vjerojatno je najteže za osvajanje," zaključuje dvojac iz GOMBR-a.

Načelnik GS OSRH admirал Robert Hranj čestitao je hrvatskim vojnikinjama i vojnicima na uspjehu

VOJSKE SVIJETA

Bogata nordijska zemlja povećava obrambeni proračun, modernizira oružane snage, a napreduje i njezina ionako snažna vojna industrija. Na njezin obrambeno-sigurnosni sustav utjecat će i ulazak susjednih zemalja u NATO

TEKST

Marin Marušić

NORVEŠKA OBRANA

Geografski položaj Norveške te veličina njezina teritorija, kao i kod drugih zemalja, imaju važnu ulogu u kreiranju obrambene politike i razvoju oružanih snaga. Ta zemlja izduljena oblika koja se proteže više od 1700 kilometara ima tek nešto manje od pet i pol milijuna stanovnika. Jedan od impresivnih podataka koji ilustriraju njezinu veličinu je i duljina obale: 2500 km, ili čak više od 100 000 km ako se u obzir uzmu svi fjordovi i otoci. Treba voditi računa i o klimi jer se većina zemlje nalazi blizu ili unutar arktičkog kruga. Ne iznenađuje stoga da Norveška svoju obrambenu politiku provodi na više razina, u suradnji s više saveza i asocijacijama. Najvažniji je NATO, u kojem je od 1949. i jedan je od njegovih ute-meljitelja. Tu je i obrambena suradnja s nordijskim zemljama i Europskom unijom iako nije njezina članica. Ve-ličina, položaj i klima daju Norveškoj dodatnu važnost u NATO-ovu sustavu kolektivne obrane. Zbog rijetke nase-ljenosti, velikog zračnog, kopnenog i

pomorskog prostora, mjesto je provedbe nekih od najvećih vojnih vježbi Saveza i partnerskih zemalja. Među nedavno provedenim vježbama je i Trident Juncture 2018 (50 000 vojnika), Cold Response 2022 (30 000) i Joint Viking 2023 (20 000). Norveške oružane snage (nor. Forsvaret – obrana) oslanjaju se na širok sustav vojne obveze koji od 2015. obuhvaća sve građanke i građane za koje se ocijeni da su sposobni i dovoljno motivirani za službu. Opća vojna služba traje 19 mjeseci. Najčešće uključuje, kao prvo, odsluženje 12-mjesečnog osnovnog vojnog roka, a ostalo vrijeme vojne službe popunjava se s nekoliko poziva za osvještenje obuke ili sudjelovanje na vježbama. Obveza traje najkraće do navršene 44, a najdulje do 55 godine, ovisno o ranijem činu i znanju vojnog obveznika.

NAJSNAŽNIJA POSTROJBА

Norveška kopnena vojska (Hæren – vojska) sastoji se od gotovo 8500

pripadnika od kojih su oko 4500 ročnici. Njezina je glavna i najsnaga postrojba oklopno-pješačka Brigada Sjever (Brigade Nord). U njezinu je sastavu oko 4500 vojnika raspoređenih u osam bojni različitih namjena te satniju Vojne policije. Osim tri borbene bojne (Oklopna, 2. bojna i bojna Telemark), u ustroju su i bojne topništva, inženjerije, veze, saniteta i logistike. Bojna Telemark obično se nalazi u najvišem stupnju pripravnosti i glavna je komponenta snaga brzog djelovanja. U brigadi se nalaze i gotovo sva oklopna sredstva, koja uključuju tenkove, oklopne transportere i samohodno topništvo. Njemački su Leopardi već dugo osnovni tenkovi u norveškoj vojsci. Tradicija seže u 1969., kad su nabavljeni tenkovi Leopard 1. Slijedili su Leopard 2, kupljeni i dopremljeni iz Nizozemske od 2001. do 2005. godine. Pod oznakom Leopard 2A4NO nabavljena su 54 primjerka, koja su imala tek manje izmjene zbog prilagođavanja novoj vojsci. Danas su pred

Foto: Torbjørn Kjosvold / Forsvaret

povlačenjem iz operativne uporabe i aktivno ih je ostalo tek tridesetak, dok je ostatak uskladišten. Broj će biti dodatno smanjen donacijom osam primjeraka oružanim snagama Ukrajine, što je objavljeno sredinom ožujka ove godine. Plan nabave novih tenkova pokrenut je još 2018. godine. U uži izbor ušla su dva kandidata: napredna inačica njemačkog Leoparda 2A7NO te južnokorejski K2NO. Nakon testiranja u sjevernoj Norveškoj objavljeno je da su oba tenka zadovoljila tražene zahtjeve. U veljači ove godine objavljena je odluka o izboru i narudžbi tenka Leopard. Razlozi izbora objašnjavaju se željom za dobrom suradnjom s njemačkim proizvođačima te susjednim nordijskim zemljama koje koriste jednake tipove tenkova. Ukupno su naručena 54 primjerka, uz mogućnost narudžbe dodatnih 18. Vrijednost posla iznosi oko 1,8 milijadi dolara, što ugrubo daje visoku cijenu od tridesetak milijuna dolara po tenku. Naručeni tenkovi trebali bi

**Pripadnik Oklopne
bojne Brigade
Sjever norveškog
KoV-a 10.
ožujka na velikoj
međunarodnoj
zimskoj vježbi
Joint Viking 2023**

biti isporučeni od 2026. do 2028., odnosno 2031. godine ako se iskoristi opcija dodatnih primjeraka.

JUŽNOKOREJSKO TOPNIŠTVO

Pratitelji tenkova Leopard 2 u norveškoj vojsci borbena su oklopna vozila CV90, nabavljena u više inačica i unutar nekoliko ciklusa. Prva 104 vozila naručena su 1990-ih. Između 2012. i 2015., uz narudžbu dodatnih vozila, provedena je i modernizacija starijih primjeraka te je ukupan broj narastao na 144. Među ostalim, ugrađene su daljinski upravljane oružne stanice domaće proizvodnje te gumene gusjenice. Zadnja narudžba, iz 2021., obuhvaća 20 vozila CV90, od kojih će 12 pripadati inženjerijskoj inačici, a osam višenamjensko-transportnoj. Isporuka bi trebala biti izvršena ove godine, čime će ukupan broj biti povećan na 164 primjerka. Inačice CV90 koje su u uporabi uključuju borbena vozila pješaštva, izvidnička i inženjerijska vozila, inačicu s minobacačem 82 mm te zapovjedna vozila. Topnička bojna opremljena je južnokorejskim samohodnim topničkim sustavom K9 Thunder. Na natječaju za zamjenu ranijih sustava M109, nakon ispitivanja *pobjedili su konkureniju: njemačke sustave Panzerhaubitze 2000 i francuski Caesar*. Naručena su 24 primjerka topničkog sustava K9 i šest vozila pratećeg sustava K10 za dopunu streljivom. U norveškoj vojski haubice imaju oznaku K9 VIDAR (Versatile InDirect ARtillery system) i nekoliko posebnosti. Uz sustav za topničku potporu i ko-

VOJSKE SVIJETA

Foto: Lea Bauer / Forsvaret

munikacijske sustave dodan je i cilnik Mineo tvrtke Safran s više senzora koji poboljšavaju sposobnosti neposrednog gađanja ciljeva. Nedavno je iskorištena i mogućnost narudžbe dodatnih primjeraka južnokorejskog topničkog sustava. Unutar dvije godine trebale bi biti isporučene dodatne četiri samohotke K9 i osam dodatnih vozila za streljivo K10. Ukupan broj sustava tad će biti u omjeru dva prema jedan: 28 haubica K9 i 14 vozila K10. U uporabi je i pričuv i oko 400 starijih oklopnih transporterata. Riječ je o više tipova vozila, primjerice američkom M113 na gusjenicama i finskom XA na kotačima. Glavno je norveško streljačko naoružanje južnog puška HK416 njemačke tvrtke

**Ključne sisteme
norveškog KoV-a
čine tenkovi
Leopard i borbeni
oklopni vozila
CV90**

PRIČUVNE SNAGE

U slučaju izvanrednih i ratnih situacija, najbrojniji dio kojnenih snaga postaje Domobranstvo (Heimevernet), koje s pričuvcima ima 40 000 pripadnika. U postrojbama tih snaga uglavnom služe osobe koje su odslužile vojni rok od 12 mjeseci. Sa 600 djelatnih pripadnika, organizirani su u postrojbe s teritorijalnom odgovornošću unutar 11 okruga. Iznimka su posebne mobilne snage brzog djelovanja sa 3000 pripadnika, koje su osposobljene za osiguranje civilnih i vojnih objekata ili izvanredne situacije koje uključuju elementarne nepogode te misije traganja i spašavanja.

Foto: Karen Gjettang / Forsvaret

**Korveta klase Skjold tijekom vojne vježbe
Joint Viking 2023. S maksimalnom brzinom
od 60 čvorova među najbržim je ratnim
brodovima na svijetu**

Heckler & Koch, koja dolazi u nekoliko inačica. Zadnjom narudžbom od 11 000 primjeraka kompletiranom prošle godine završena je potpuna zamjena prijašnje puške AG3, koja je dizajn istog proizvođača s norveškom oznakom.

OD SOKOLA DO MUNJE

Donedavno je osnovni višenamjenski borbeni avion Kraljevskog norveškog ratnog zrakoplovstva (Luftforsvaret – zračne snage) bio F-16 Fighting Falcon. Nakon više od četiri desetljeća, prošle je godine ustupio mjesto nasljedniku, avionu F-35 Lightning II. Norveška je prvotno nabavila 72 aviona F-16A, a u trenutku povlačenja iz operativne uporabe u siječnju 2022. bilo ih je 55. Ti su zrakoplovi prodani stranim korisnicima: 12 primjeraka tvrtki Draken International, a 32 su za 388 milijuna eura prodana Rumunjskoj. Norveška se za F-35A odlučila još krajem 2008., financiranje programa odobreno je 2012., dok su prvi primjerici stigli 2015. godine. Ukupno su naručena 52 aviona, a 37 ih je isporučeno. Smješteni su u zrakoplovnoj bazi Ørland u središnjem dijelu zemlje. Koristit će ih 332, 331 i TTT eskadrila. Eskadrila 331 kompletno je opremljena, dok će 332 to tek postati s isporukom preostalih aviona. Eskadrila TTT (Testing, Training og Taktikk Skvadron) nema vlastitih aviona i služi za testiranja, pilotsku obuku i uvježbavanje takтика. Deset je F-35A trajno smješteno u SAD-u, gdje služe za obuku novih pilota. Nalaze se u zrakoplovnoj bazi Luke u Arizoni, a potkraj 2022. na njima je već bilo ostvareno više od 10 000 sati naleta. U studenom 2019. postignuta je početna operativna sposobnost,

Foto: Marius Selnes / Forsvaret

Udarna snaga topništva samohodni sustavi K9 VIDAR (Versatile InDirect ARTillery system) južnokorejske proizvodnje. Prilagođeni su norveškim zahtjevima zahvaljujući sustavu za upravljanje vatrom i dodatnom cilniku za izravno gađanje

Foto: Thomas Haraldsen / Forsvaret

a početkom 2020. angažirani su u NATO-ovoj misiji nadzora zračnog prostora Islanda. U Norveškoj su od početka 2022. preuzeli i dužnost dežurnih presretača u zrakoplovnoj bazi Evenes, i to umjesto aviona F-16AM/BM. Potpuna operativna sposobnost flote aviona F-35A planirana je za 2025., kad će biti završena i njihova isporuka. Te će godine biti instalirani prvi radarski sustavi, koji su u studenom 2022. naručeni od američke tvrtke Lockheed Martin. Radi se o osam radara za nadzor zračnog prostora TPY-4, uz mogućnost narudžbe još tri. Norveška je, nakon Američkog ratnog zrakoplovstva, drugi naručitelj tog sustava. Do 2030. trebali bi zamijeniti starije sustave na tri dosadašnje lokacije, dok će za ostalih pet radara biti uređeni položaji na novim lokacijama. Time će se znatno povećati sposobnosti nadzora i kontrole zračnog prostora jer radari TPY-4 imaju velike sposobnosti praćenja zrakoplova, besposadnih letjelica, balističkih projektila te satelita. U njihovu sklapanju i instalaciji u znatnoj mjeri sudjeluje i norveški Kongsberg, koji s Lockheed Martinom može surađivati i na isporuci radara za buduće inozemne korisnike.

ZAPOSLENA ESKADRILA

Važna je zadaća ratnog zrakoplovstva traganje i spašavanje, a jedan je od njezinih glavnih nositelja Eskadrila 330. Opremljena je helikopterima Sea King 43B, a sjedište joj je u zrakoplovnoj bazi Sola. Raspoređeni su i u izdvojenim zrakoplovnim bazama Bodø i Banak na sjeveru te bazama Ørland i Rygge na jugu zemlje. Misije spašavanja planiraju

Foto: USAF / Senior Airman James Hensley

Foto: Torbjørn Kjosvold / Forsvaret

Mornarički ophodni avion Boeing P-8A Poseidon u zrakoplovnoj bazi Evenes. Nedavno je isporučeno svih pet letjelica, koje su zamijenile P-3C/N Orion

VELIKI AVIONI

Kao i druge snažno pomorski orijentirane zemlje koje nabavljaju sustave zapadnog podrijetla, i Norveška je korisnik mornaričkih ophodnih aviona P-3 Orion. U dvije veće narudžbe nabavljeno je desetak primjeraka koji su tijekom operativne uporabe prošli više modernizacija. Korišteni su za protupodmorničku borbu te misije traganja i spašavanja, ali danas su u procesu povlačenja i ustupaju mjesto suvremenom Boeingovu avionu P-8 Poseidon. Ugovor o njegovoj nabavi potpisana je početkom 2017. i vrijedan je 1,17 milijardi dolara, a početkom prošle godine isporučen je i zadnji, peti avion. Poseidoni će također djelovati iz Eskadrile 333, koja će biti premještena u zrakoplovnu bazu Evenes, stotinjak kilometara južnije od prijašnje baze Andoya. Njima će se kasnije pridružiti i dva primjerka smještena u zrakoplovnoj bazi Jacksonville na Floridi, gdje služe za uvježbanje posada. Svaki od aviona nosi ime nekog junaka skandinavske mitologije. Zbog svoje polivalentnosti, opremljenosti i sposobnosti, zamijenit će i zadnja dva specijalizirana aviona Falcon 20ECM u misijama elektroničke potpore i protumjera. Letjelice koje je proizveo francuski Dassault povučene su u rujnu prošle godine. Osnovnicu transportne flote čine četiri aviona Lockheed C-130J-30 Hercules, operativna od 2008. godine. Djeluju unutar Eskadrile 335 i smješteni su u bazi Gardermoen u blizini glavnog grada. Norveška može računati i na 400 sati nleta u okviru međunarodne inicijative SAC (Strategic Airlift Capability), koja raspolaže trima velikim transportnim avionima C-17 Globemaster III.

se i provode u suradnji s dva združena središta za koordinaciju spašavanja (Joint Rescue Coordination Centre – JRCC), koja su također zadužena za sjever, odnosno jug te velike zemlje. Uz 15-minutnu pripravnost sposobni su unutar sat i pol stići na svaku intervenciju. Eskadrila 330 jedna je od najzaposlenijih postrojbi: godišnje zna skupiti i do 4500 letnih sati. Od prvotno nabavljenih 14 helikoptera Sea King 43, danas ih je u uporabi tek šest. Iako su prošli više modernizacija, uključujući digitalni sustav kontrole leta, dobrano su zastarjele letjelice koje bi ove godine trebale biti povučene. Kroz 50 godina uporabe pokazale su se iznimno korisnim i sudjelovale u spašavanju više od 40 000 života. Kako bi ih dostoјno zamijenila, Norveška je krajem 2013. odlučila nabaviti nove helikoptere AgustaWestland AW101. Naručeno ih je 16 iako nije isključena ni nabava dodatnih šest. Prvi AW101 počeli su pristizati 2017., a postali su operativni 2020. godine. Uskoro možemo očekivati dolazak svih naručenih letjelica, čime će

Američki zrakoplovni tehničari rade na norveškom F-35 u zrakoplovnoj bazi Luke u Arizoni. Na toj se lokaciji provodi i obuka norveških pilota

VOJSKE SVIJETA

NASLJEDNIK KLASE ULA

Norveška posjeduje i respektabilnu podmorničku flotu. Čini je šest podmornica klase Ula, koje zbog male zamjetljivosti, teškog otkrivanja i velike pokretljivosti imaju velik borbeni potencijal. Ipak, u operativnoj su uporabi više od 30 godina pa se još 2014. umjesto modernizacije prionulo programu njihove zamjene. Početkom 2017. odabran je novi dizajn njemačke tvrtke TKMS (ThyssenKrupp Marine Systems). Riječ je o podmornicama klase Type 212CD (Common Design), koje će biti naručene u suradnji s Njemačkom. Imat će gotovo dvostruko veću istisninu od klase Ula. Za Norvešku će, počevši od ove godine, biti izgrađene četiri jedinice. Prva podmornica trebala bi biti porinuta 2027., a isporučena 2029. godine. Važnu ulogu u floti ima i nekoliko brodova za protuminsko djelovanje, čija je zadaća održavanje sigurnih pomorskih putova te pronalazak i uništavanje pomorskih mina. Mornarica ima i šest borbenih čamaca CV90N, koji su na raspaganju Zapovjedništvu obalnih rendžera (Kystjegerkommandoen), tj. postrojbi koju čini oko 150 marinaca. To je jedna od novijih postrojbi posebne namjene. Ustrojena je početkom tisućljeća te namijenjena amfibijskoj borbi u obalnim područjima.

Foto: NATO / Lt. Vegard One Hatten / NOR NAVY

Podmornica HNoMS Utsira klase Ula u operativnoj je uporabi od 1992. godine

Sea Kingovi biti u potpunosti zamjenjeni. Bitan dio zrakoplovstva trebao je postati i europski helikopter NH90. Unutar programa NSHP (Nordic Standard Helicopter Program) zajedno s Finskom i Švedskom 2001. godine naručeno je 14 primjeraka te letjelice. Šest je trebalo služiti za protupodmorničku borbu, a osam za potrebe Obalne straže. Trebali su postati i integrirana komponenta sustava fregata klase Nansen. Nakon što su počeli pristizati, Norveška je povukla iz uporabe stare helikoptere Lynx Mk 86.

RASKID UGOVORA

Kod helikoptera NH90 s vremenom su se javili problemi u vidu tehničkih kvarova, operativnih troškova te održa-

vanja zbog nemogućnosti pravodobnog dobivanja pričuvnih dijelova. Isporučeni primjerici u zadnjih nekoliko godina imali su samo 700 sati naleta, od planiranih i očekivanih 3900. U lipnju 2022. godine NH90 potpuno je izbačen iz uporabe u oružanim snagama. Vlada se odlučila na prekid ugovora s proizvođačem i povrat 13 isporučenih primjeraka, a upućen je i zahtjev za novčanu kompenzaciju od 524 milijuna dolara. Kako bi se popunila praznina, počela se tražiti zamjena. Sredinom ožujka 2023. službeno je objavljeno da će za ratno zrakoplovstvo biti nabavljeni šest primjeraka helikoptera MH-60R Seahawk, mornaričke inačice UH-60 Black Hawka. Troškovi nabave trebali bi iznositi oko 1,14 milijardi dolara, a isporuka prvog primjerka očekuje se u ljetu 2025. godine. Svi ostali helikopteri trebali bi biti isporučeni do 2027. godine. Relativno brza isporuka trebala bi se realizirati zahvaljujući suradnji s Američkom ratnom mornaricom, koja će Norveškoj ustupiti ranije naručena tri Seahawka. Helikopteri bi trebali biti smješteni u zrakoplovnoj bazi Bardufoss na sjeveru zemlje. Glavne zadaće uključivat će kontrolu pomorskih granica i dobara te misije traganja i spašavanja. Letjelice će stoga isprva rabiti Norveška obalna straža (Kystvakten), koja je, kao i u Hrvatskoj, u sastavu mornaričkih snaga. Ipak, planirano je da ih postrojbe Kraljevske norveške ratne mornarice

Foto: Oda Linnea Brekke Iden / Forsvaret via NATO

Pripadnica norveške mornarice na zapovjednom mostu fregate HNoMS Thor Heyerdahl na vježbi Trident Juncture 3. studenog 2018.

(Sjøforsvaret) koriste i za protupodmorničku borbu. Kako bi se upoznali s novim sustavima i stekli potrebna znanja, zrakoplovne posade i tehničari bit će upućeni u Dansku. Ta zemlja raspolaze s devet helikoptera MH-60R, koji se od 2017. koriste u sličnim ulogama.

Za potporu norveškim vojnim postrojbama i civilnim strukturama namijenjeni su manji helikopteri opće namjene. Radi se o 18 helikoptera Bell 412SP/HP koji lete u sastavu Eskadrile 339 smještene u zrakoplovnoj bazi Rygge. Osnovna im je namjena potpora specijalnim i kopnenim postrojbama. Osim taktičkog transporta osoblja i tereta, služe i za izviđanje te kao potpora stanovništvu. Zbog obuke i potpore kopnenim snagama, nalaze se i u zrakoplovnoj bazi Bardufoss na sjeveru zemlje. Nedavno je najavljeno da je planirana njihova zamjena letjelicama većih sposobnosti, bolje prilagođenim specijalnim postrojbama.

ČUVARI MORA

Norveška veliku pažnju posvećuje obrani pomorskih teritorijalnih i gospodarskih područja. Flota i Obalna straža dvije su osnovne ustrojstvene cjeline ratne mornarice. Obalna straža ima oko 900 pripadnika i flotu od 15 brodova, koji djeluju u unutarnjim i teritorijalnim vodama te na području

isključivog gospodarskog pojasa. Deset većih brodova (četiri imaju kapacitete za korištenje helikoptera) može djelovati na otvorenom moru, a ostalih pet pripada *unutarnjoj* Obalnoj straži. Sjedište Obalne straže nalazi se u Sortlandu u okrugu Nordland, a glavna baza Flote je Haakonsvern u okrugu Bergen. Najveći su brodovi u njezinu sastavu fregate klase Fridtjof Nansen, namijenjene u prvom redu protupodmorničkoj borbi i operacijama na otvorenom moru. Dizajnom su slične španjolskim fregatama klase Bazán (F100) iako su nešto manje i s manjim brojem vertikalnih lansera projektila. Od pet izgrađenih u španjolskim brodogradilištima, danas su operativne četiri. Fregata Helge Ingstad izgubljena je krajem 2018. nakon sudara, nedugo nakon sudjelovanja na NATO-ovo vježbi Trident Juncture. Veliki borbeni potencijal ima šest korveta klase Skjold (Štit). Prepoznatljivog su izgleda, a domaći proizvođač posebno su ih konstruirali za operacije duž norveškog obalnog područja. S maksimalnom brzinom većom od 60 čvorova vjerojatno su najbrži ratni brodovi na svijetu. Prilikom konstrukcije velika je pozornost posvećena smanjenju zamjetljivosti primjenom naprednih materijala i tehnika. Trenutačno prolazi modernizaciju započetu 2020. Jedan je od razloga pokretanja programa koji bi trebao biti okončan 2024. godine kompenzacija gubitka fregate Helge Ingstad. Glavno naoružanje protiv površinskih ciljeva kod klase Nansen i Skjold vođeni su projektili NSM (Naval Strike Missile) domaće tvrtke Kongsberg.

DVJESENTE GODINA TRADICIJE

Vojna industrija Norveške ima dugu tradiciju. Važan je dio njezina obrambenog sustava, ali i industrije općenito. Razvoj joj je usko povezan s općim gospodarskim rastom zemlje. To posebno vrijedi u nekoliko zadnjih godina, kad se bilježi njezin primjetan rast. Poslovima iz vojnog sektora bavi se oko 140 tvrtki, od kojih 85 % čine one male ili srednje veličine. Zapošljavaju više od 20 000 ljudi, a o poslovima povezanim s vojskom izravno ovisi više od 5000 radnih mjesta. Industrija je uglavnom usmjerena na kategorije proizvoda koje je odredila norveška vlada u skladu s potrebama oružanih snaga. Među njima su sustavi zapovijedanja i upravljanja, autonomni sustavi, sustavi projektila, podvodni senzori, streljivo i daljinski upravljeni oružni sustavi. Među tvrtkama najveći udio u vojnom sektoru zauzima grupa Kongsberg. Kroz više od 200 godina prošla je niz organizacijskih promjena, zadržavši pritom osnovnu djelatnost i namjenu. Novo doba započinje 1990-ih, kad je djelomice privatizirana i stavljena na burzu. Tad

Norveški vojnici djeluju i daleko od svojih hladnih krajeva. Na fotografiji je pripadnik bojne Telemark 29. studenog 2022. u operaciji Inherent Resolve u Iraku

Foto: US Army / Sgt. Julio Hernandez

Norveške obrambene snage (Forsvaret)

Sjedišta, značajne postrojbe i baze

Obalna straža (Kystvakten)
~ 900 pripadnika, 15 brodova
10 većih, 4 sa heli. kapacitetima
5 manjih za unutrašnje vode

Mornarica (Sjøforsvaret)
~ 3600 (200 civ. + 1800 roč.)
4 fregate klase Nansen (NSM)
6 korveta klase Skjold (NSM)
6 podmornica klase Ula
4 minolovca klase Oksøy i Alta
6 borbenih čamaca CB90N

Eskadrila 333
P-8A Poseidon

Bardufoss, Skjold
Setermoen

Sortland

Evenes

Bodø

Reitan

Ørland

Jørstadmoen

Rena

Gardermoen

Rygge

Sola

Haakonsvern

Eskadrila 332
F-35A Lightning II

Eskadrila 331
F-35A Lightning II

Eskadrila 330
AW101 SAR Queen

Eskadrila 335
C-130J Hercules

Eskadrila 339
Bell 412

Banak

Porsangmoen

Združeni stožer
OS Norveške (FOH)

Domobranstvo (Heimevernet)

~ 600 (+ 40 000 pričuve)

37 000 ter. obrana (11 okruga)

3000 operativne mobilne snage

Kibernetička obrana

*ubrojeni i neisporučeni primjeri
(F-35, AW101, Seahawk)

Obrana Finmarka (Finmark landforsvar)

- Porsanger bojna
- Garnizon Sør-Varanger
- Domobranstvo okruga (HV-17)

Kopnena vojska (Hæren)

~ 8500 (4600 ročnika)

Brigada Sjever (Brigade Nord)

~ 4500 pripadnika

- Oklopna bojna (Setermoen)
- 2. bojna (Skjold)
- Bojna Telemark (Rena)
- Topnička bojna (Setermoen)
- Sanitetska bojna (Setermoen)
- Inženjerijska bojna (Skjold)
- Logistička bojna (Bardufoss)
- Bojna veze (Bardufoss)
- Satnija VP (Bardufoss)

Zrakoplovstvo (Lufforsvaret)

~ 3600 (400 civ. + 1200 roč.)

Avioni	Helikopteri
--------	-------------

F-35A Lightning II - 52	AW101 - 16
-------------------------	------------

P-8A Poseidon - 5	Bell 412 - 18
-------------------	---------------

C-130J-30	MH-60R
-----------	--------

Super Hercules - 4	Seahawk - 6
--------------------	-------------

MFI-15 Safari - 16	Sea King - 6
--------------------	--------------

Ilustracija: Marin Marušić

su organizirane dvije glavne poslovne jedinice: Kongsberg Defence & Aerospace, te Kongsberg Maritime, koje danas čine 95 % prihoda tvrtke. Najveći udio u vlasničkoj strukturi ima država (50 %), a drugi je fond Folketrygfondet, koji upravlja mirovinskom imovinom zemlje u ime Ministarstva financija. U zadnjih nekoliko godina grupa bilježi povećanje broja zaposlenih i znatan rast prihoda. Tijekom 2016. i 2017. imala je 7000 zaposlenih, a danas ih je više od 11 000. Prihodi su 2017. iznosili milijardu i pol, a 2022. godine oko tri milijarde eura. Kongsberg na tržištu nudi brojne višenamjenske sustave koje proizvodi u suradnji s najvećim svjetskim proizvođačima, kao što su američki Raytheon i Northrop Grumman, britanski BAE Systems, francuski Thales, njemački Rheinmetall... Najpoznatiji je proizvod serija daljinski upravljanih oružnih stanica Protector, koja se montira na kopnene i pomorske borbene platforme. S tom vrstom sustava te narudžbama iz tridesetak zemalja tvrtka je postala i lider na tržištu. Važan je program razvoj i proizvodnja naprednog, u prvom redu protubrodskog vođenog projektila NSM (Naval Strike Missile). Koriste ga oružane snage Norveške, SAD-a i Poljske, s velikim potencijalom za prodaju kod desetaka novih korisnika. Na razvoj tog projektila oslanja se i zrakoplovni projektil zrak-zemlja JSM (Joint Strike Missile), namijenjen prije svega avionima F-35 Lightning II. Važan je i protuzrakoplovni sustav NASAMS (Norwegian Advanced Surface to Air Missile System), čiji je razvoj započeo prije više od trideset godina. Danas je u uporabi kod desetaka korisnika, s više potencijalnih narudžbi. Osim tih poznatijih programa,

u ponudi je i više mornaričkih sustava i plovila te komunikacijskih sustava zapovijedanja i upravljanja.

Kongsberg ima i veliku ulogu u suradnji sa susjednim nordijskim zemljama. Primjer je udio od 49,9 % u finskoj Patriji (50,1 % posjeduje finska država). Kongsberg i Patria kroz suvlasništvo i strateško partnerstvo surađuju unutar tvrtke KAMS (Kongsberg Aviation Maintenance Service). Osnovna je djelatnost održavanje, popravak i remont aviona F-35 i njegova motora F 135 koji se koristi ili će se koristiti u zrakoplovstvima Norveške i Finske.

LAW – ODMAH NAKON VIJETNAMA

Nammo je druga tvrtka koju se može smatrati divom norveške vojne industrije. Utemeljena je 1998. spajanjem nekoliko tvrtki iz nordijskih zemalja koje su se bavile proizvodnjom različitih vrsta streljiva. Danas ima više od 2700 zaposlenih i proizvodno djeluje na 28 lokacija u 11 zemalja. Nammo je u vlasništvu norveškog Ministarstva trgovine, industrije i ribarstva te finske

tvrtke Patria: svaka od strana posjeduje po 50 % dionica. Oko 80 % prihoda ostvaruje preko proizvoda vojne namjene, koji uključuju različite vrste streljiva, raketnog pogonskog goriva i motora, te drugih oružnih sustava. Ponuda uključuje različite vrste pješačkog streljiva, ali i topničkog za kalibre od 20 do 30 mm na zrakoplovnim i kopnenim sustavima. U ponudi velikog kalibra minobacačke su mine 120 mm, tenkovske granate 120 mm i različite vrste standardnog NATO-ova topničkog kalibra od 155 mm. Krajem siječnja ove godine kompanija je zaprimila najveću narudžbu streljiva u svojoj povijesti. U poslu vrijednom oko 260 milijuna dolara Ministarstvo obrane Norveške naručilo je znatan broj granata kalibra 155 mm, u što su uključene i inačice povećanog dometa. Jedan od najpoznatijih proizvoda iz Nammovih tvorničkih halja izvorno je američko lako protutenkovsko oružje M72 ili LAW (Light Anti-tank Weapon). Proizvodi se po licenciji u Norveškoj još od 1966., odnosno nedugo nakon što je uporabljeno u Vjetnamskom ratu. Danas su u ponudi napredne inačice koje su doživjele promjene i napredak što se tiče lansera, bojne glave i ugrađenih upaljača. Dugogodišnju popularnost može zahvaliti niskoj cijeni te jednostavnosti dizajna i uporabe. Kad se govori o norveškoj obrambenoj strategiji, posebno treba naglasiti važnost koja se pridaje suradnji s nordijskim zemljama, i to ne samo na industrijskom polju. Ona ima dugu tradiciju uvjetovanu snažnim povijesnim, kulturnim, političkim i ekonomskim faktorima. Izraz je takvih težnji organizacija NORDEFCO (Nordic Defence Cooperation), čije su članice Norveška, Finska, Danska, Švedska i Island. Osnovna je svrha jačanje nacionalnih obrambenih kapaciteta kroz zajednička rješenja. Jedan je od takvih projekata natječaj za razvoj zajedničke nordijske borbene odore NCU (Nordic Combat Uniform). Program je pokrenut još 2016., a od kraja 2019. testiran je kod 420 profesionalnih i ročnih vojnika različitih grana i rodova oružanih snaga Norveške, Švedske, Finske i Danske. Odora se razvija za različite uvjete, npr. europske, pustinjske te za džunglu, i u skladu s tim prilagođava se različitim stupnjevima vlažnosti i temperature. Posao vrijedan 425 milijuna eura dodijeljen je početkom 2022. norveškoj tvrtki Oskar Pedersen AS. Prve isporuke novih odora oružanim snagama tih zemalja trebale bi početi ove godine. Iako su prema kroju i tkanini sve odore podijeljene u jednake inačice, moći će se razlikovati jer će svaka od zemalja koristiti vlastiti kamuflažni uzorak.

KAKVA JE SKORA BUDUĆNOST?

Jedan je od novijih primjera suradnje i nedavno (kraj ožujka 2023.) potpisivanje sporazuma zapovjednika ratnih zrakoplovstava Norveške, Švedske, Finske i Danske. On bi trebao biti temelj zajedničke Nordijske obrane zračnog prostora. Iskazan je interes za integraciju zapovijedanja, kontrole, planiranja i baziranja zračnih kapaciteta te dijeljenje situacijske svjesnosti u zračnom prostoru. U planu su i zajednički programi izobrazbe, obuke i vježbi. Tako suradnjom trebalo bi postići integraciju koja će omogućiti djelovanje snaga kroz jedinstven sustav. Najveći borbeni potencijal u domeni zračnog prostora bit će borbeni avioni F-35 Lightning II: ratna zrakoplovstva Norveške, Danske i Finske dosad su naručila ukupno 143 primjerka.

OPAKI MALI STRŠLJEN

Vrijedi spomenuti i malu tvrtku Prox Dynamics, osnovanu 2007. godine. Ona je jedan od začetnika tehnologije mikrohelikoptera. Njezin je Black Hornet (crni stršljen) iznimno uspješan na svjetskom tržištu. Riječ je o tzv. osobnom izvidničkom sustavu (Personal Reconnaissance System – PRS), letjelicu mase tek tri desetak grama i s letnom autonomijom od 25 minuta. U malom trupu ima dnevne i termovizijske kamere s pomoću kojih može operaterima pružati korisne informacije. Kako je preskupa za široku uporabu, najčešće je dobivaju postrojbe posebnih namjena ili misija. Do danas je Black Hornet proizveden u više od 12 000 primjeraka te prodan u dvadesetak zemalja uključujući SAD, Francusku, Ujedinjenu Kraljevinu, Tursku, Njemačku, Španjolsku i Norvešku. Na krilima tog uspjeha, malu je norvešku tvrtku krajem 2016. za 134 milijuna dolara kupila velika američka tvrtka FLIR Systems. Američka tvrtka time je obogatila svoju ponudu zračnih nadzornih sustava, dok je norveški tim dobio priliku za lakše plasiranje uspješnog proizvoda na svjetskom tržištu.

Foto: USAF / Senior Airman Patrick Sullivan

Pripadnik Američke kopnene vojske s Black Hornetom na vježbi na Aljasci 3. travnja 2023. Mali norveški dron postigao je izvozni uspjeh i inovatorima donio milijune

Uskoro se može očekivati nastavak trenda jačanja obrambenih potencijala Norveške. Usprkos malom broju stanovnika u odnosu na zemlje slične veličine, relativno male obrambene snage mogu računati na adekvatna raspoloživa finansijska sredstva. To omogućuje prilično brzu modernizaciju i transformaciju snaga, posebno kad su u pitanju nova napredna tehnička sredstva. Tako će više kompleksnih zrakoplovnih i kopnenih sustava biti zamijenjeno u samo nekoliko godina. Proračunom za 2023., koji je za 7,8 % (realno) veći od prethodnog, planirano je i povećanje broja osoblja. Domobranstvo (Heimevernet) trebalo bi biti povećano za 500 pripadnika, pri čemu će većina okruga imati barem po 30-40 novih pripadnika. Postoje i planovi za ustrojavanje nove, 4. mehanizirane bojne u sastavu Brigade Sjever, za koju treba osigurati tehnička, prije svega oklopna sredstva. No, najveći i najvažniji novi moment u budućnosti i obrambenom položaju zemlje svakako bi mogao biti pristup susjednih Finske i Švedske u NATO savez.

Australija, SAD i Ujedinjena Kraljevina zajedno će razviti novu klasu plovila na nuklearni pogon, koja će biti u flotama britanske i australske mornarice

PODMORNICE SSN-AUKUS

Sad već bivši australski premijer Scott Morrison 15. rujna 2021. objavio je da će Australija zajedno sa Sjedinjenim Američkim Državama i Ujedinjenom Kraljevinom pokrenuti program gradnje jurišnih podmornica na nuklearni pogon. Australija će se tako pridružiti ekskluzivnom klubu zemalja s takvim oružjem, koji uz SAD te UK još čine i Francuska, Rusija, Kina, Indija te Brazil. Objava da će Australija graditi podmornice na nuklearni pogon istodobno je značila da odustaje od suradnje s Francuskim i programa gradnje podmornica na klasični pogon Shortfin Barracuda. To je izazvalo burne reakcije iz Pariza jer je francuska brodogradnja izgubila poslove vrijedne oko 100 milijardi dolara. Nezadovoljstvo Pariza bilo je to veće

TEKST
Mario Gašić

jer je projekt Shortfin Barracuda nastao kao kombinacija projekata dizelsko-električnih podmornica Scorpène i podmornica na nuklearni pogon Barracuda. Iz drugog projekta preuzet je nešto skraćen trup. Izvorna duljina trupa klase Barracuda je 99,5 m, dok je duljina trupa Shortfin Barracude trebala biti nešto manja, vjerojatno 97 m. Zahvaljujući materijalima i tehnologijama preuzetim iz nuklearnog programa, podmornice Shortfin Barracuda trebale su djelovati na dubinama većim od 350 metara. Umjesto nuklearnog pogona planirana je bila ugradnja dizelsko-električnog pogona sa Scorpènea. Elektromotor snage između sedam i osam megavata isporučila bi francuska tvrtka Jeumont Electric. U podmornice su namjeravali ugraditi napredne litij-ionske baterije, koje imaju znatno bolje mogućnosti pohrane električne energije u odnosu na akumulatore. Naval Group prikazao je na izložbi Euronaval 2018 litij-ionsku bateriju LIBRT koja, prema tvrdnjama proizvođača (tvrtka Saft), u odnosu na olovne akumulatore omogućava veću sigurnost, nezamjetljivost i znatno veći kapacitet. Usto, u odnosu na olovne akumulatore, LIBRT ima dvostruko veći kapacitet i puno kraće vrije-

Foto: US Navy / Petty Officer 3rd Class Christian Bianchi

me punjenja. Lako Naval Group to nije izrijekom spomenuo, prva podmornica koja je trebala biti projektirana za ugradnju LIBRT baterija nesuđena je australска klasa Shortfin Barracuda Block 1A. Zanimljivo je da nije spominjana mogućnost ugradnje zračno neovisne propulzije (air-independent propulsion – AIP). Umjesto brodskog vijka, podmornice je trebao pokretati *pump-jet* propulzor preuzet s izvornog projekta Barracuda.

Pariz je isticao da je sposoban isporučiti Australiji podmornice na nuklearni pogon. Ako ne klase Barracuda, onda klase Álvaro Alberto izgrađene za brazilsku mornaricu, odnosno slične njima. Međutim, Canberra je procijenila da je dugoročna dobit suradnje sa Sjedinjenim Američkim Državama

Za početak je odlučeno da će prve tri australске podmornice na nuklearni pogon biti iz američke klase Virginia. Australija, SAD i UK zatim će zajedno razviti novu klasu podmornica na nuklearni pogon SSN-AUKUS, koje će biti u naoružanju britanske i australiske mornarice. Na fotografiji je USS Vermont, jedno od najnovijih plovila klase Virginia

RATNA MORNARICA

i Ujedinjenom Kraljevinom bitnija od nastavka suradnje s Francuskom.

NOVE ILI RABLJENE ZA POČETAK?

Uz gradnju podmornica na nuklearni pogon, sigurnosni pakt AUKUS obuhvaća i kupnju krstarećih projektila Tomahawk, projektila zrak-zemlja JASSM (Joint Air-to-Surface Standoff Missile), protubrodske projektila LRASM (Long-Range Anti-Ship Missile) te projektila zemlja-zemlja PrSM (Precision Strike Missile). Uključen je i zajednički američko-britansko-australski razvoj hipersoničnih krstarećih projektila, razvoj tehnologija umjetne inteligencije i još puno toga. No, javnosti je najzanimljiviji dio vezan uz gradnju podmornica na nuklearni pogon. Odluka da će odustati od podmornica na klasični pogon zapravo i nije iznenadenje. U australskoj se javnosti desetljećima raspravlja o isplativosti gradnje klasičnih podmornica. Australiju okružuju samo oceani. Bez obzira na razvoj klasičnog pogona, takve podmornice još uvijek po autonomiji i mogućnosti održavanja visoke brzine u zaronu jako zaostaju za podmornicama na nuklearni pogon. Iako su nuklearne dosta skuplje, pružaju znatno veće mogućnosti djelovanja na oceanskim prostranstvima. Kako bi australski porezni obveznici platili što manje za prve nuklearne podmornice (procjena troška je 245 milijardi dolara), odlučeno je da prve tri (uz mogućnost još dviju) budu američke klase Virginia. Prva bi trebala biti isporučena početkom idućeg desetljeća. Onda će Australija, SAD i UK zajedno razviti novu klasu podmornica na nuklearni pogon SSN-AUKUS, koje će biti u naoružanju britanske i australiske mornarice. Australiske podmornice klase Virginia bit će znatno modificirane. Australija na njima neće imati nuklearno oružje niti obavljenu pripremu za njegovu moguću ugradnju. To znači da će biti isporučene bez lansera VPM (Virginia Payload Module). U svaki lanser može se smjestiti sedam Tomahawka. Australiska ratna mornarica namjerava, doduše, kupiti te krstareće projektile, no isključivo s klasičnom bojnom glavom. Oni bi se trebali instalirati na razarače klase Hobart. Australska mornarica dobit će kombinaciju rabljenih i novih podmornica klase Virginia, ali u još uvijek nepoznatom omjeru. Problem je u tome što američko brodogradilište General Dynamics Electric Boat kasni s isporukama naručenih podmornica klase Virginia američkoj mornarici, pa nema slobodne kapacitete za gradnju australских podmornica. Stoga bi se lako moglo dogoditi da sve tri australske podmornice budu rabljene, a dodatne dvije nove. Ili da Australija prvo dobije u najam rabljene te ih naknadno nadomjesti novim. Australskoj ratnoj mornarici te podmornice prije svega trebaju za obuku posada i uvođenje tehnologija potrebnih za održavanje nuklearnih postrojenja. Prve će posade, prije isporuke podmornica, proći obuku u Sjedinjenim Državama. Stoga će prve isporučene podmornice najvjerojatnije biti Block I ili II, a nove prilagođeni Block V.

BOLJE UZ MANJE TROŠKOVA

Klasa Virginia razvijena je kao zamjena za čak dvije klase. Američka ratna mornarica bila je, nakon obustave gradnje podmornica klase Seawolf, prisiljena nastaviti gradnju

RATNA MORNARICA

poboljšanih podmornica klase Los Angeles. Bez obzira na poboljšanja, ubrzan razvoj i nuklearnih i klasičnih podmornica neprekidno je smanjivao tehnološke i borbene prednosti američkih podmornica. Jedino rješenje bilo je razviti potpuno novu klasu u koju će stručnjaci ugraditi najnovija tehnološka dostignuća.

Program razvoja nove klase američkih jurišnih podmornica na nuklearni pogon započeo je još 1990. godine. Tvrte General Dynamics Electric Boat i Newport News Shipbuilding radile su na njima u okviru programa Centurion. On je 1993. preimenovan u New SSN (NSSN). Cilj je bio postići borbene mogućnosti kao kod klase Seawolf uz 30 posto niže troškove. U to vrijeme praktički nije postojala opasnost od ruskih podmornica s balističkim projektilima, pa je prioritet mornarice bilo djelovanje u priobalnim vodama kao potpora regionalnim vojnim operacijama. Dubina zarona i vršna brzina nisu stoga bili odlučujući: prioriteti za SSN bili su smanjivanje akustičnog potpisa, mogućnost dje-lovanja u plitkim priobalnim vodama i uporaba krstarećih projektila. Klasa Virginia prva je koja je projektirana gotovo isključivo s pomoću računala. Zbog toga je na njoj tijekom gradnje bilo 84 posto manje konstrukcijskih razlika u odnosu na projekt Seawolf. Primijenjen je i modularni način gradnje čvrstog trupa. To znači da se prije spajanja modula u njih ugrađuje sva potrebna oprema. Osim što se gradnja tako pojednostavljuje i ubrzava, uz smanjenje troškova, još je važnije što se izbjegava potreba za izrezivanjem otvora u čvrstom trupu zbog unosa i instaliranja opreme. Time se, naravno, povećava čvrstoća trupa. Kako bi se troškovi držali pod nadzorom, uvelike su rabljeni komercijalno dostupni proizvodi, oprema i tehnologije.

Kobilica za prvu podmornicu, USS Virginia (SSN-774), položena je 2. kolovoza 2003., a mornarica ju je preuzeila 23. listopada 2004. godine. Prva podmornica iz serije Block II nazvana je USS New Hampshire (SSN-778). Porinuta je u veljači 2008., a kupcu je predana u listopadu te godine. Prva podmornica serije Block III nazvana je

Ilustracija: Commonwealth Copyright / Australian Department of Defence

Ilustracija podmornice koju je Australiska kraljevska ratna mornarica objavila na internetskoj stranici posvećenoj programu AUKUS

USS North Dakota (SSN-784). Porinuta je u rujnu 2014., a mornarica ju je preuzeila idućeg mjeseca. Prva podmornica serije Block IV, naziva USS Vermont (SSN-792), još uvijek je u gradnji. Američka ratna mornarica planira izgraditi deset podmornica Block IV.

Velika je prednost podmornica klase Virginia nuklearno postrojenje General Electric S9G jer ono ne zahtijeva zamjenu goriva tijekom operativne uporabe. Zamjena goriva u nuklearnom reaktoru sama je po sebi zahtjevna. Na nuklearnim podmornicama dodatno je zahtjevna jer se iznad nuklearnog reaktora mora izrezati rupa u čvrstom trupu kako bi se omogućio pristup jezgri reaktora. Postupak je složen, traje godinama i stoga skup. Bez potrebe za zamjenom goriva u nuklearnom reaktoru, generalni remonti bit će kraći i znatno jeftiniji.

MANJI BROJ MODULA

Podmornice klase Virginia prve su američke podmornice i među prvima u svijetu na kojima je primijenjena tehnologija

Foto: US Department of Defense / Chad J. McNeeley

nepenetrirajućih jarbola. *Nepenetrirajući* znači da su jarboli u potpunosti smješteni u zapovjedni toranj te svojom konstrukcijom ne ulaze u čvrsti trup podmornice. Ugrađena su dva jarbolna sustava Kollmorgen/BVS-I Photonics postavljena na hidraulične teleskopske jarbole. Na svakom je jarbolu par stabiliziranih kamera visoke razlučivosti (HD), koje pokrivaju 360 stupnjeva. Sposobne su i za snimanje pri slabom svjetlu (low-light television – LLTV). Na jarbolu je i infracrveni senzor te laserski mijerač velikog dometa od oko pet NM (9,1 km). Dakle, elektronički sustavi na jarbolu skeniraju okolni prostor i sumiraju sliku u realnom vremenu, a mogu i automatizirano skenirati pojedine sektore ili čak i puni azimut u nekoliko sekundi, snimati slike visoke rezolucije te senzorski mjeriti različite podatke za analizu. I to čine uz znatno skraćivanje vremena koje podmornica provodi u rizičnijoj plovidbi na periskopskoj dubini. Zanimljivo je i što se snimljeni materijali mogu prikazivati i u operativnom središtu podmornice pa ih može vidjeti (naravno, ovlašteni) dobar dio posade, a ne samo najuže zapovjedništvo.

Nepenetrirajući jarbol omogućio je da se zapovjedno središte kod klase Virginia smjesti na puno povoljnije mjesto. Prije su se podmornička zapovjedna središta u pravilu nalazila neposredno ispod zapovjednog tornja, na prvoj horizontalnoj palubi čvrstog trupa. Tako su se u njima mogli smjestiti *klasični* optički periskopi koji se manjim dijelom nalaze u tornju, a većim unutar čvrstog trupa. Zahvaljujući optičkim kabelima, suvremeniji jarbol omogućuje prijenos videosnimke izravno na operativne konzole i TV ekran pa nije potrebna izravna fizička veza između teleskopski izvlačivog jarbola i zapovjednog središta. Stoga je središte smješteno u veći prostor na drugoj palubi. Nadalje, razdvajanje teleskopski izvlačivih jarbola i pripadajućih senzora od zapovjednog središta omogućilo je da zapovjedni toranj podmornice bude bliže pramcu, pa su poboljšane i hidrodinamičke karakteristike klase Virginia. Specijalni jarbol znači i povećan integritet čvrstog trupa, odnosno manje zahtjevno održavanje podmornica.

Projekt Shortfin Barracuda, koji je Francuska razvijala za Australiju, nastao je kao kombinacija projekata dizelsko-električnih podmornica Scorpène i podmornica na nuklearni pogon Barracuda. Na fotografiji je Le Suffren, prvo plovilo iz potonje klase

Američka ratna mornarica stekla je s podmornicama klase Los Angeles veliko iskustvo u poboljšavanju projekta. Ta se praksa nastavila i s klasom Virginia. Nakon samo četiri podmornice iz serije Block I, počela je gradnja šest iz serije Block II. Najveća je razlika između te dvije serije u načinu gradnje. Umjesto deset modula kod Blocka I, čvrsti trup Blocka II napravljen je od samo četiri modula. Troškovi gradnje po podmornici tako su smanjeni za čak 80 milijuna dolara.

Osim podmornica serije Block III dobilo je redizajniran pramac kako bi se u njega mogla smjestiti golema sferična antena sonara LAB (Large Aperture Bow). Drugo je važno poboljšanje zamjena 12 vertikalnih lansera samo dvama lanserima VPT (Virginia Payload Tubes). U svaki VPT stane do šest krstarećih projektila Tomahawk tako da borbeni komplet ostaje nepromijenjen. Najveća je prednost VPT-a što se lako mogu prilagoditi i za lansiranje drugih projektila čija širina ne prelazi 220 centimetara.

General Dynamics Electric Boat dobio je 28. travnja 2014. ugovor vrijedan 17,6 milijardi dolara za gradnju deset podmornica serije Block IV. Naglasak je stavljen na smanjenje operativnih troškova i povećanje operativne spremnosti.

U tijeku je projektiranje potklase Block V. Zasad se zna da bi podmornice te serije trebale dobiti spomenute VPM lansere. U svaki VPM moći će se smjestiti sedam Tomahawka. Uz dva VPM-a na pramcu, Block V dobit će dodatna četiri smještena po sredini

Foto: Ministère des Armées

podmornice. No, da bi se dobio prostor nužan za njihovu ugradnju, bit će potrebno produljiti trup. Američka ratna mornarica najavila je gradnju deset podmornica Block V, od flotnog broja SSN-802 do SSN-811.

DUGO ĆE SE ČEKATI

Podmornice klase SSN-AUKUS temeljiti će se na britanskom projektu nove jurišne podmornice na nuklearni pogon, no bit će zajednički projekt Ujedinjenog Kraljevstva, Australije i Sjedinjenih Američkih Država. Prvotne najave da će projekt imati dvije izvedenice, jednu za britansku i jednu za australsku mornaricu, bile su pogrešne. Obje mornarice dobit će jednakе podmornice opremljene američkim nuklearnim pogonskim postrojenjem. Zanimljivo je da je Rolls-Royce 13. ožujka na službenim internetskim stranicama objavio da će njegova podružnica Rolls-Royce Submarines Limited opremiti podmornice klase

HMS Anson iz klase Astute porinuta je u travnju 2021., a predana britanskoj mornarici u kolovozu 2022. godine

SSN-AUKUS nuklearnim pogonskim sustavom. Ministarstvo obrane Australije, s druge strane, u dokumentu objavljenom 14. ožujka ove godine navodi da će Australija biti tek druga zemlja kojoj će SAD dopustiti pristup vrlo osjetljivoj tehnologiji nuklearnog pogona za podmornice. Nigdje se ne spominje podatak da će podmornice SSN-AUKUS biti pokretane baš nuklearnim postrojenjem tvrtke Rolls-Royce makar je britanska tvrtka za klasu SSN-AUKUS već razvila novu generaciju nuklearnog pogonskog postrojenja PWR 3. Ono je izvorno razvijeno za podmornice naoružane balističkim projektilima klase Dreadnought. Royal Institution of Naval Architects objavio je da je nuklearno postrojenje PWR 3 razvijeno na osnovi nuklearnog reaktora S9G američke tvrtke General Electric, te se rabi na američkim podmornicama klase Virginia.

Zapovjedno-nadzorni sustav (s pripadajućim senzorima) i naoružanje također će im biti zajednički i temeljiti će se na američkim sustavima. Možda će klasa SSN-AUKUS biti projektirana u Ujedinjenoj Kraljevini, ali svi će važniji sustavi koji će biti ugrađivani doći iz Sjedinjenih Američkih Država. Australiska vlada posebno ističe da će cijeli projekt osigurati više od 8500 izravnih radnih mjesta. Usvojit će usto proizvodnju stotina tisuća komponenti potrebnih za njihovu gradnju i opremanje. Australiske tvrtke tako će dobiti mogućnost znatnog povećanja tehnološke razine, posebno na području

Foto: UK Ministry of Defence / Crown Copyright 2022 / Cpl Tim Hammond

nuklearne tehnologije. Australska vlada procjenjuje stoga da će program SSN-AUKUS u idućih 30 godina jamčiti siguran i dobro plaćen posao za najmanje 20 tisuća radnika. Gradnja prve podmornice klase SSN-AUKUS za britansku mornaricu trebala bi započeti do kraja ovog desetljeća u brodogradilištu Barrow-in-Furness, s rokom isporuke deset godina. Prva australska podmornica trebala bi se početi graditi u brodogradilištu u Osborneu kod Adelaide, otprilike u isto vrijeme, no rok isporuke je nakon 2040. godine. Preostale podmornice trebale bi biti građene i potom održavane u istom brodogradilištu. Dulji rok isporuke za australske podmornice postavljen je zbog neiskustva njezine industrije s takvim projektima.

SVE DO KONGLOMERATA...

Zbog tako kratkih rokova, prije svega za prvu britansku podmornicu, stručni izvori procjenjuju da će se klasa SSN-AUKUS uvelike oslanjati na postojeću britansku klasu Astute. Ona će biti prilagođena ugradnji novog pogonskog te zapovjedno-nadzornog sustava s pripadajućim senzorima i naoružanjem. To uopće ne bi bilo loše rješenje jer su podmornice klase Astute suvremene, a zadnje dvije od ukupno sedam naručenih još su uvijek u gradnji.

Počeci klase Astute sežu u prvu polovinu 1990-ih, kad je bila poznata kao program SSN20. Krajnji rezultat trebala je

RATNA MORNARICA

biti ultramoderna jurišna podmornica koja bi po svojim borbenim odlikama bila gotovo na razini američke klase Seawolf. Kao i brojni drugi programi, SSN20 otkazan je nakon pada Berlinskog zida i raspada SSSR-a. Prioritet novog programa više nisu bile borbene odlike, nego smanjenje troškova. To se najjednostavnije moglo napraviti tako da se uzme projekt klase Trafalgar te unesu neka poboljšanja. Službeno odobrenje za pokretanje novog programa, nazvanog Batch II Trafalgar-class (B2TC), dano je u lipnju 1991.

U listopadu 1993. objavljen je poziv za ponude koji je zapravo bio formalnost. Iako se na njega odazvao i konzorcij tvrtki predvođenih GEC-Marconijem i BMT Limitedom, otpočetka se govorilo da će ugovor dobiti konzorcij koji je činio Vickers Shipbuilding and Engineering Ltd (VSEL) i Rolls-Royce Marine Power Operations Limited. Razlog je bio vrlo jednostavan – jedino brodogradilište u Ujedinjenoj Kraljevini koje je tad, a i danas, moglo graditi podmornice na nuklearni pogon je Devonshire Dock Hall, puno poznatije pod nazivom Barrow. Osim toga, Rolls-Royce Marine Power Operations Limited razvio je nuklearno postrojenje PWR 1, koje se ugrađivalo u podmornice klase Valiant, Resolution, Churchill, Swiftsure i Trafalgar. Za klase Vanguard i Astute razvijeno je postrojenje PWR 2. Koristeći visokoobogaćeni uranij, PWR 2 neprestano radi više od 25 godina, čime je otklonjena potreba za skupom zamjenom goriva.

**Australski
podmornički
časnik Shahroukh
Gaffar u
podmornici HMAS
Sheean tijekom
posjeta luci Hobart
na Tasmaniji u
travnju 2021.
Podmornica
pripada aktualnoj
dizelsko-
-električnoj klasi
Collins**

Foto: Commonwealth Copyright / Australian Department of Defence / LSIS Leo Baumgartner

RATNA MORNARICA

Mnogi su britanski mediji tada tvrdili da je Vickers Shipbuilding and Engineering Ltd favoriziran. Naime, ponuda GEC-Marconi/BMT Limited ne samo da je bila tehnički naprednija nego i jeftinija. Jedini je problem bio brodogradilište Barrow. Taj je problem riješen kad je u lipnju 1995. godine GEC-Marconi kupio tvrtku Vickers Shipbuilding and Engineering Ltd. U prosincu te godine Ministarstvo obrane Ujedinjene Kraljevine i javno je objavilo da će novu podmornicu graditi GEC-Marconi/BMT Limited, a nuklearno postrojenje isporučit će Rolls-Royce. British Aerospace plc (BAe) kupio je u studenom 1999. godine tvrtku GEC-Marconi te je tako nastao konglomerat BAE Systems. Danas je najveća britanska i među najvećim grupama na svijetu koja se bavi razvojem vojnih i sigurnosnih sustava.

ZASTOJI U GRADNJI

Britanci su, dakle, za novu klasu Astute razvili novo nuklearno postrojenje te primijenili mnoge tehnologije i tehnička rješenja već primijenjena na balističkim podmornicama na nuklearni pogon klase Vanguard. Stoga je odlučeno da se projekt više neće voditi tek kao poboljšanje projekta Trafalgar, već kao potpuno nova klasa.

Kobilica za prvu podmornicu, HMS Astute (S119), položena je 31. siječnja 2001. Zbog brojnih poteškoća tijekom projektiranja te nedostatka stručne radne snage gradnja se otegnula pa je porinuta tek 8. lipnja 2007. Britanska ratna mornarica preuzeila je brod u kolovozu 2010. Druga podmornica iz klase, HMS Ambush (S120), porinuta je 6. siječnja 2010. i mornarici predana 1. ožujka 2013. godine. Treća podmornica, HMS Artful (S121), porinuta je 17. svibnja 2014. i predana u ožujku 2016. Četvrta podmornica, HMS Audacious (S122), porinuta je 28. travnja 2017. i predana u travnju 2020. Podmornica HMS Anson (S123) porinuta je u travnju 2021. i predana u kolovozu 2022. U gradnji je još HMS Agamemnon i HMS Agincourt.

Iako prema britanskim tvrdnjama podmornice klase Astute imaju izvrsne borbene odlike, neki izvori govore da ima i ra-

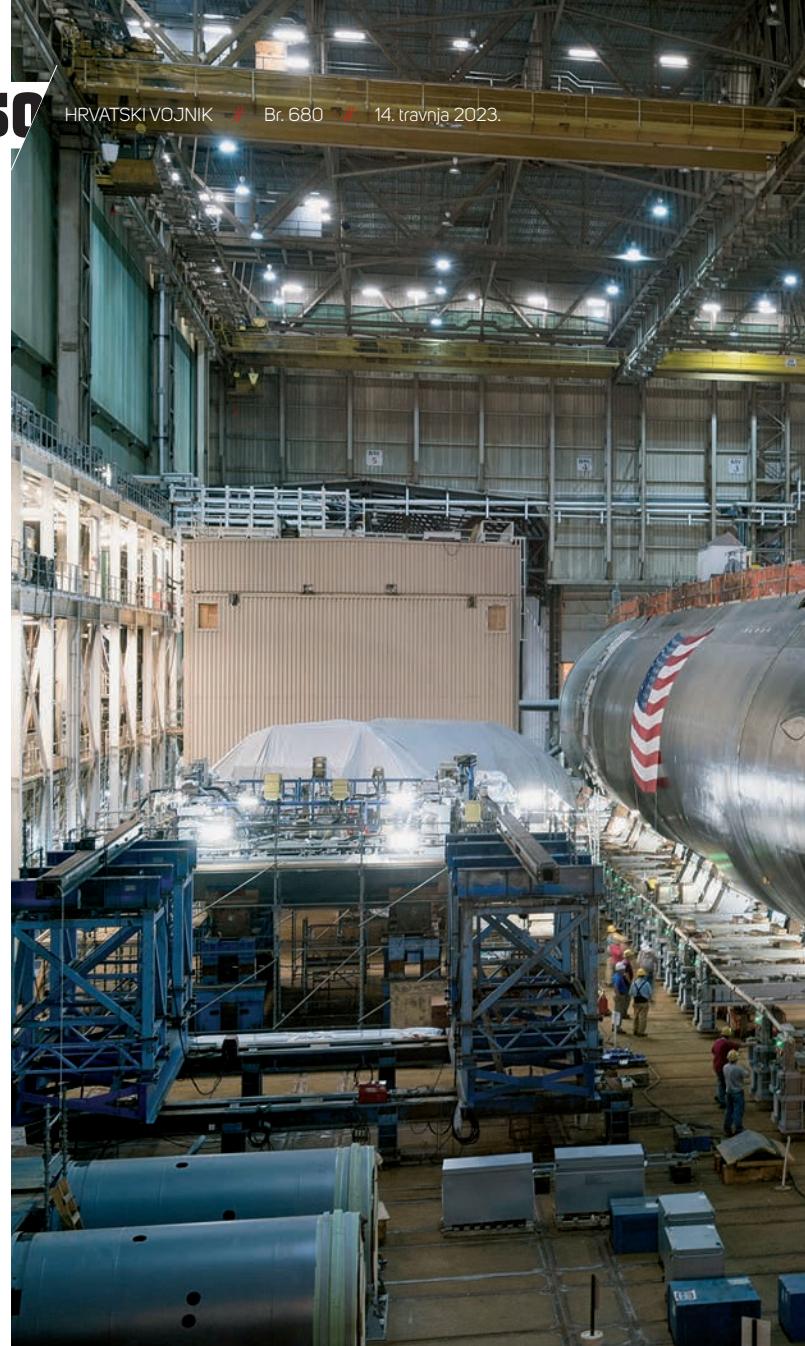

Foto: UK Ministry of Defence / Crown Copyright 2022 / CPOA (Phot) Thomas McDonald

HMS Ambush,
druga podmornica
iz klase Astute,
plovi u srpnju
2013. u blizini
obale Škotske

zočaranja. Britanska ratna mornarica isticala je početkom 2012. da je HMS Astute sudjelovala na vojnoj vježbi s američkom podmornicom USS New Mexico (klase Virginia) te da ju je uvelike nadmašila. Prema tvrdnjama britanskih izvora, sonarni sustav Thales Underwater Systems 2076 redovito je uspijevao otkriti i pratiti američku podmornicu na udaljenostima većim nego što su mogli sonari na USS New Mexiku. Sonarni sustav 2076, prema tim tvrdnjama, može otkriti i pratiti brodove na udaljenosti od 3000 milja (4828 km).

Kako bi se ubrzalo projektiranje i smanjili troškovi, korišten je računalni program 3D CAD. No, što zbog problema u samom softveru, što zbog neznanja inženjera koji su ga trebali koristiti, pokazalo se da je 3D CAD donio i probleme, prouzročio zastoje i povećao troškove. Dodatni razlog po-

Foto: General Dynamics Electric Boat

većanja troškova bila je i činjenica da je brodogradilište Barrow spalo sa 13 na tek tri tisuće zaposlenika. Što zbog odlazaka na bolje plaćene poslove, što zbog umirovljenja, brodogradilište je ostalo bez stručne radne snage. I kad su na kraju nacrti bili gotovi, nije bilo dovoljno stručnjaka da ih prenesu na limove. Stoga ne iznenađuje da je program gradnje prve podmornice sredinom 2002. kasnio tri godine.

Kako bi osigurao posao, GEC-Marconi potpisao je 14. ožujka 1997. ugovor o fiksnoj cijeni gradnje prvih triju podmornica za 2,4 milijarde funti. Zbog svih problema i kašnjenja, BAE Systems najavio je u prosincu 2002. obustavu gradnje ako britanska vlasta ne odobri dodatna sredstva. Tek godinu poslije, u prosincu 2003., Ministarstvo obrane Ujedinjene Kraljevine i BAE Systems potpisali su aneks ugovora kojim je odobreno dodatno

Podmornica klase Virginia u brodogradilištu tvrtke General Dynamics Electric Boat, Australija će navodno dobiti kombinaciju novih i rabljenih podmornica

plovila koja su na vrlo velikim udaljenostima služi tegljeni pasivni sonar Type 2065.

Nuklearno postrojenje PWR 2 ima vijek uporabe 25 godina i u tom razdoblju ne zahtjeva zamjenu goriva, čime se uvelike smanjuju troškovi remonta. Zadnja podmornica iz klase Astute, HMS Agincourt, dobit će nuklearno postrojenje PWR 3, koje je izvorno razvijeno za ugradnju u podmornice klase Dreadnought.

Dakle, zadnje su dvije podmornice klase Astute još u fazi gradnje, no kako cijeli program kasni, prvotni su rokovi isporuke pomaknuti. Zadnje najave govore da bi HMS Agamemnon mogao biti predan mornarici 2024., a HMS Agincourt 2026. godine. Neke pesimistične procjene čak govore da bi se početak gradnje prve podmornice klase SSN-AUKUS i dovršetak gradnje zadnje podmornice klase Astute mogli preklopiti. Ne treba zaboraviti ni da Britanci grade klasu strateških podmornica Dreadnought, tako da bi u brodogradilištu Barrow mogla vladati prilična gužva. U Australiji će gužva biti manja. Međutim, vijest o pokretanju programa AUKUS u Australiji odjeknula je glasnije nego ona o pokretanju u Ujedinjenoj Kraljevini. Razlog je ponajviše u promjeni australskog plana, koji se od Francuske okrenuo prema SAD-u i Ujedinjenoj Kraljevini.

financiranje od 430 milijuna funti, čime su ukupni troškovi gradnje prvih triju podmornica narasli na 3,5 milijarde funti. Ministarstvo je, kako bi se sprječila dalnja kašnjenja, s američkom tvrtkom General Dynamics Electric Boat potpisalo ugovor o preuzimanju nadzora nad gradnjom.

GUŽVA U BRODOGRADILIŠTU?

HMS Astute nije imala sreće na početku svojeg plovnog vijeka. Nedugo nakon što je predana Kraljevskoj ratnoj mornarici, 22. listopada 2010., nasukala se kod škotskog otoka Skyea nakon niza nevjerojatnih propusta. Ionako teška oštećenja prouzročena nasukavanjem dodatno je povećao tegljač koji se zabio u bok podmornice tijekom operacije odsukavanja. Nakon popravka, HMS Astute vraćena je na more početkom prosinca 2010., no odmah je poslana na dodatne popravke jer su uočeni problemi sa sekundarnim krugom. Podmornica se još jednom vratila krajem 2011. godine. Klase Astute ima, međutim, i puno dobrih strana. Već je spomenut sonarni sustav Thales Underwater Systems 2076. Sastoji se od aktivno-pasivnog sonara Type 2079 čije su antene smještene u pramac. Uz njega se nalazi i aktivni sonar za otkrivanje mina i navigaciju Type 2077 Parian. Na bokovima su hidrofoni pasivnog sonara Type 2094. Za otkrivanje

PALJBENA OKLOPNA I POKRET

Rat u Ukrajini pokazao je da tenkovi ostaju neizbjježan i bitan dio arsenala svjetskih vojski unatoč svima koji su ga već otpisali. Novi podlistak Hrvatskog vojnika fokusiran je na njihov opći razvoj, s naglaskom na razdoblje nakon Drugog svjetskog rata sve do danas. Ipak, nismo isključili ni prvih 30 godina...

Tenk je (još uvijek) najmoćnije oružje kopnenih snaga. Nezamjeniv u defanzivnim i još više u ofenzivnim zadaćama. Njegova moć proizlazi iz činjenice da objedinjava paljbenu moć, oklopnu zaštitu i pokretljivost.

Međutim, ne pristupaju sve doktrine tim komponentama jednako. U bivšem Sovjetskom Savezu naglasak je bio na

TEKST
Mario Galić

paljbenoj moći i pokretljivosti. Tenk se smatrao "potrošnom robom" koja će ionako biti uništena. Stoga je snaga oklopnih postrojbi sovjetske vojske prije svega bila u masovnosti. Tisućama tenkova i borbenih vozila pješaštva, uz masovnu uporabu topništva, željeli su prevladati i slomiti otpor neprijatelja. Bez obzira na gubitke.

S druge strane željezne zavjese, na tenkove nisu gledali kao na potrošnu robu. Britanski pristup bio je osigurati što veću razinu paljbene moći uz što veću razinu oklopne zaštite.

PODLISTAK

TENK – VLADAR KOPNENIH BOJIŠNICA (I. DIO)

MOĆ, ZAŠTITA LJIVOST

Foto: U.S. Library of Congress

Pokretljivost nije bila previše cijenjena. Isti su pristup prihvatali i u Sjedinjenim Državama. Nijemci i Francuzi s druge strane težili izraditi izbalansirani tenk koji će pokušati objediniti sve tri odlike.

U svakom slučaju, znatno veća tehnička baza Zapada omogućavala je tamоšnjim proizvođačima tenkova razvoj i uporabu najnaprednijih tehničkih rješenja. Projektanti u Sovjetskom Savezu nisu ih imali. Sovjeti su donekle držali korak na području razvoja tenkovskih topova. I danas, ruski tenkovi imaju topove pet milimetara većeg promjera od standardnog zapadnog tenkovskog topa.

Francuski tenk FT-17 koji je koristila američka vojska probija se preko rovova prema njemačkim crtama tijekom Prvog svjetskog rata kod Saint Michela u Francuskoj

Na području razvoja pogonskih sustava, sovjetski su projektanti također uspješno držali korak sa zapadnim kolegama. To i nije bilo teško jer su sovjetski tenkovi bili deset ili više tona lakoši od zapadnih. Međutim, u razvoju oklopa sovjetski stručnjaci nisu uspjeli konkurirati zapadnim. Taj se zaostatak održao sve do danas. Svima poznata činjenica o sovjetskim tenkovima jest da ih je (naj)lakše uništiti – što dokazuju i izvješća iz Ukrajine gdje obje strane masovno rabe i gube tenkove razvijene u vrijeme Sovjetskog Saveza.

VRLO KRATKA POVIJEST RAZVOJA

Tenk je kao borbeno sredstvo nastao tijekom Prvog svjetskog rata, kao odgovor na beskrajne redove rovovskih položaja ojačanih bodljikavom žicom i snažno branjenih topništvom. Kako još uvijek aktualna konjica nije mogla djelovati po takvom terenu, jedini način ofenzivnog djelovanja bili su masovni napadi pješaštvom. Tisuće vojnika jurišalo bi koji kilometar, a često tek nekoliko stotina metara prema neprijateljskim rovovima. I često bi svi izginuli ili bili teško ranjeni i prije no što su stigli do neprijateljskih položaja.

Sva obilježja takvog načina ratovanja pokazala je Bitka za Verdun. Trajala je čak devet mjeseci, od 21. veljače do 18. prosinca 1916. Poginulo je više od 300 tisuća vojnika, a još je oko 400 tisuća bilo teško ranjeno. Na kraju su se obje strane našle na otrprilike istim pozicijama s kojih su krenule. Bile su svjesne da im treba oružje koje će preokrenuti odnos snaga. Britanci su bili nešto poduzetniji i brži pa su prvi uporabili tenkove u bitki – 15. rujna 1916. iskoristili su 49 tenkova Mark I za napad u Bitki za Flers–Courcelette. Većina tenkova Mark I ili se pokvarila ili je zapela u blatu. No ondje gdje su uspjeli doći do neprijateljskih položaja, prestravljeni njemački vojnici pobegli su ili su se predali. Zbog toga su britanski generali zaključili da je prva borbena uporaba tenkova bila uspješna. Budućnost tenkova bila je osigurana.

Nijemci su na novo britansko oružje odgovorili razvojem svojeg A7V Sturmpanzerwagena. Razvoj tenka bio je gotov u travnju 1917., a u prosincu iste godine naručeno je prvih sto. Kako A7V nije bio prioritet, a njemačka industrija preopterećena drugim narudžbama, prva borbena uporaba bila je tek 21. ožujka 1918.

Činjenica je da su i britanski Mark I/IV/VII i njemački A7V bili toliko loše osmišljeni da su zapravo bili *slijepa ulica*. Zbog toga će budućnost razvoja tenka usmjeriti jedan francuski projekt – Renault FT-17. Koncepcija malog kompaktnog tijela s vozačem u prednjem dijelu i motorom u stražnjem, te na krovu kupola koja se okreće u svim smjerovima pokazala se dobitnom. Danas se ona smatra razumljivom sama po sebi, no 1916. godine bila je vrlo neobična. Drugi su tenkovi bili velike metalne kutije više nalik na plovila na gusjenicama. Posada je dijelila prostor s velikim benzinskim motorom pa nije bila rijetkost da je patila od trovanja ispušnim plinovima. Da stvar bude gora, ti su se plinovi tijekom bitke miješali s barutnim plinovima koji su izlazili iz topova i strojnica. Stoga ne čudi da su prvi tenkovi bili veća opasnost za posade nego neprijatelja. FT-17 sve je te nedostatke razriješio jednostavnom uporabom nove koncepcije. Najbolji dokaz francuskog uspjeha bila je činjenica da su svi britanski i francuski tenkovi rađeni kao brodovi na

gusjenicama povučeni iz operativne uporabe neposredno nakon okončanja Prvog svjetskog rata. S druge strane, FT-17 koristio se u svim većim ratovima od 1919. do 1939. godine.

PRILAGODBA BLITZKRIEGU

Između dva svjetska rata razvoj tenkova tekao je vrlo usporeno, posebno tijekom 1920-ih godina. Građanstvo svih europskih zemalja bilo je zgroženo posljedicama rata i vladao je vrlo velik otpor javnosti razvoju oružanih snaga. Kao velike kolonijalne sile, Ujedinjena Kraljevina i Francuska prioritetno su ulagale u razvoj ratnih mornarica. I oružja koja su im trebala za nastavak nadzora nad kolonijama. Tako je britanska kopnena vojska gotovo sva vrlo oskudna sredstva usmjerila u razvoj lakih tenkova i tanketa. Osim što su bili laci za transport, bili su i jeftini. Njemačkoj je Versajskim ugovorom praktički zabranjen razvoj modernog oružja, uključujući i tenkove. Građanski rat u Rusiji trajao je do sredine 1923. pa je novonastali Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika bio izmrvcaren i osiromašen. Stoga su se zapadno-europske sile osjećale sigurnima. A onda je Velika depresija 1929. godine krenula iz Sjedinjenih Država i proširila se Europom. Njemačka je bila vrlo pogodena i odgovorila je okretanjem političkom ekstremizmu. Adolf Hitler i njegova Nacionalsocijalistička stranka

**Prvi tenk u povijesti
Mark I pojavio
se 1916. godine i
njegovi naslijednici
traju i danas.
Primjerak na slici
je kod Thiepvala
25. rujna 1916.,
fotografirao ga je
legendarni britanski
ratni fotograf
Ernest Brooks
(1876. – 1957.)**

na vlast su došli 1933. godine naoko demokratskim putem, ali sve nakon toga bilo je nedemokratički. Jedan od prvih poteza novog njemačkog kancelara bio je odbacivanje Versajskog ugovora i ponovno jačanje njemačke vojske.

A to je značilo i razvoj novih tenkova prilagođenih novoj doktrini uporabe – Blitzkriegu. Njemački projektanti nisu baš od prve pogodili dobitnu kombinaciju. Nisu niti od druge. Zapravo su od četvrte. Preciznije, od projekta Panzerkampfwagen IV (Pz.Kpfw. IV). Nastao na osnovama Pz.Kpfw. II, od samog početka pa sve do kraja Drugog svjetskog rata rata Pz.Kpfw. IV bio je glavni tenk njemačke vojske s isporučenih 8485 primjeraka (vrhunac je bio 1944. s isporučenih 3225). Pritom je stalno poboljšavan pa su zadnje izvedenice imale vrlo malo sličnosti s izvornom. Naravno da su Pz.Kpfw. V Panther i Pz.Kpfw. VI Tiger bili bolji tenkovi, no došli su prekasno i proizvedeni su u premalim količinama. Osim toga, prebrzo su uvedeni u borbenu uporabu te su bili vrlo nepouzdani. Jačanje njemačke vojske nije ostalo bez odgovora. I Francuska i Ujedinjena Kraljevina pokrenuli su projekte razvoja novih tenkova. Francuzi su razvili tenkove Somua S35 i

**Pz.Kpfw. II
vojske nacističke
Njemačke tijekom
invazije na SSSR. To
će vozilo poslužiti
kao osnova za puno
kvalitetniji
Pz.Kpfw. IV**

Foto: Wikimedia Commons / Bundesarchiv, Bild / CC-BY-SA 3.0

Foto: Imperial War Museums via Wikimedia Commons

Char B1 bis koji nisu bili puno slabiji od njemačkih. Problem je bio u tome što je Francuska kapitulirala već u lipnju 1940. pa tamošnja industrija nije dobila mogućnost razviti još naprednije modele. Britanska jest, ali baš se i nije iskazala. Stoga su standardni britanski tenkovi Drugog svjetskog rata bili američkog podrijetla: Sherman i Sherman Firefly. Međutim, za razliku od Francuza, Britanci su dobili priliku nastaviti s razvojem tenkova sve do kraja Drugog svjetskog rata. A otplike tad došao je najbolji britanski tenk tog razdoblja – Centurion. Prvih šest primjeraka dovršeno je krajem 1944. godine i poslani su u Njemačku da ih se testira u borbi. Na sreću njihovih posada, rat je završio prije nego što su tenkovi došli do bojišta.

SOVJETSKI PROBLEMI

Kad su 22. lipnja 1941. njemačke snage krenule u napad na SSSR sovjetska vojska, što se tiče opremljenosti tenkovima, nije bila u boljem stanju od francuske i britanske. Staljin nije doživljavao Hitlera kao prijetnju, već kao saveznika. Uostalom, SSSR i nacistička Njemačka kako su dobro surađivali na svim poljima, posebno vojnom. Prvi njemački pokušaji razvoja tenkova testirani su na sovjetskim vojnim poligonima. Osim toga, 24. kolovoza 1939. potpisani je Pakt o nenapadanju SSSR-a i Njemačke (poznatiji kao Pakt Molo-

Australski vojnici u Francuskoj 4. kolovoza 1918. pokraj ostataka jednog od prvih njemačkih tenkova A7V

tov-Ribbentrop) s tajnim protokolima kojima su razgraničene sfere utjecaja između Njemačke i SSSR-a. Zbog toga je nakon njemačke invazije na Poljsku, Sovjetski Savez pripojio dio Poljske, sad sastavni dio zapadne Ukrajine i južne Bjelorusije. Na papiru, Crvena je armija bila najsnažnija snaga u Europi sa 120 divizija u kojima je bilo deset tisuća tenkova. Međutim, bila je to tek kvantiteta bez kvalitete jer je većina tih tenkova bila zastarjela i neuporabljiva. Razvoj tad najnovijeg tenka T-34 započeo je krajem 1937., no prva dva prototipa dovršena su tek u siječnju 1940. U trenutku njemačkog napada, prvi T-34 tek su počeli pristizati u postrojbe, pa ih je bilo premalo da zaustave njemačke prodore. Značajan broj bit će isporučen tek početkom 1943. godine dokad se *zahuktala* proizvodnja u pogonima preseljenim oko i iza Urala. T-34 ostao je glavni tenk Crvene armije do kraja rata jer je njegov nasljednik T-44 došao prekasno. Znatno veći borbeni učinak imali su teški tenkovi KV-85, IS-1 i 2. Bio je tu i IS-3, no došao je prekasno.

AMERIČKO ČEKANJE

Zbog prevladavajuće politike izolacionizma, Sjedinjene Američke Države 1939. godine nisu imale velike oružane snage. Zapravo su imali relativno snažnu ratnu mornaricu koja se svojski trudila zakočiti razvoj ostale dvije grane. Kopnena vojska jedva da je postojala, a jedino ratno zrakoplovstvo bilo je mornaričko. Stoga je razvoj tenkova bio praktički nepostojeći. Kad je 7. prosinca 1941. Japan napao Pearl Harbor, američke oružane snage (osim mornarice) krenule su od nule. U trenutku izbijanja Drugog svjetskog rata američka je vojska imala 190 tisuća pripadnika, od toga tek 14 tisuća profesionalnih časnika. Već 1940. taj se broj povećao na 458 tisuća, a 1942. na milijun i 800 tisuća. Najbrojniji američki tenk bio je M4 Sherman. Njegov je razvoj započeo u ožujku 1941., kao privremeno rješenje dok se ne razvije bolji. No kako su potencijalni nasljednici T20, 22, 23 i T25 otpali kao neuspješni, Sherman je neplanirano postao glavni tenk, ne samo američke kopnene vojske. Imao je bezbroj mana i nedostataka, ali i jednu veliku prednost – bio je jednostavan i jeftin za proizvodnju, kao i T-34. Zbog toga je proizvedeno više od 55 tisuća primjeraka. Njegov nasljednik M26 Pershing došao je prekasno – prvi serijski primjerici dovršeni su tek u prosincu 1944. U Europu ih je prije njemačke kapitulacije poslano 310, no vrlo mali broj dospio je do bojišta.

Foto: Australian War Memorial via Wikimedia Commons

PODLISTAK

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

JAVNI NATJEČAJ ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

U akademskoj godini 2023./2024. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno **do 20 kandidata/kinja** upisanih na prvu godinu sveučilišnog integriranog prijediplomskog i diplomskog studija na:

SVEUČILIŠTU U SPLITU

– **Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij Vojno pomorstvo.**

Rok za podnošenje prijava je **12. svibnja 2023.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* (<https://www.postani-student.hr>) i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

Uz prijavu kandidati/kinje trebaju priložiti:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Ako se prijavi na više vojnih studijskih programa, kandidat/kinja šalje samo jednu prijavu u kojoj mora jasno navesti za koje se sve vojne studijske programe natječe.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 2001. godine ili kasnije

- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2023.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete/kinje propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* u roku navedenom u natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete. Odabirni postupak ne boduje se, ali njegovo je zadovoljavanje preduvjet zadržavanja na listi kandidata zainteresiranih za vojne studije na portalu *postani-student*.

Svi kandidati koji zadovolje uvjete odabirnog postupka Ministarstva obrane rangiraju se na listi kandidata/kinja za odabrani studijski program na portalu *postani-student* u skladu s bodovima ostvarenim na ispitima državne maturi i uspjehom u srednjoj školi unutar upisne kvote.

U kadetsku službu primaju se svi kandidati/kinje koji su stekli pravo upisa na vojni studij u prvom upisnom roku u srpnju 2023.

Prije potpisivanja ugovora o kadetskoj službi Ministarstvo obrane provjerit će po službenoj dužnosti nepostojanje zapreka za prijam u službu u Oružane snage iz članka 35. stavka 1. alineje 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

U slučaju nepopunjenošću upisne kvote na studiju Vojno pomorstvo nakon završenog srpanjskog upisnog roka, otvorena je mogućnost prijave kandidata/kinja za rujanski upisni rok za koji će biti objavljen novi natječaj Ministarstva obrane, a sve informacije bit će dostupne i na internetskim stranicama www.morh.hr.

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima javnog natječaja koji raspisuje Sveučilište u Splitu, a u skladu s obavijestima objavljenim na mrežnim stranicama Ministarstva obrane i vojnih studija (<https://www.vojni.unist.hr>).

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upisu sveučilišni studij iz ovog natječaja bit će krajem kolovoza pozvani na pripremni kamp koji će se provesti tijekom rujna 2023.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17, 55/19 i 139/20).

Nakon završenog sveučilišnog integriranog prijediplomskog i diplomskog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u nacionalnim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane <https://www.morh.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti na telefone referade Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" (021/354-927), Središnjice za upravljanje osobljem (01/3784-812 i 01/3784-814) te u područnim odjelima i područnim odsjecima za poslove obrane.

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja četvrtu godinu zaredom raspisalo je natječaj za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Pristiglo je 135 učeničkih priča, a Povjerenstvo za vrednovanje proglašilo je pobjednike. U ovom broju objavljujemo zadnju od sedam priča koje su pisano pohvaljene sukladno preporuci Povjerenstva za vrednovanje. Naslovljena je *Exulansis 91*, a napisao ju je Dorian Kapetanović

EXULANSIS 91

Dorian Kapetanović,
učenik prvog razreda IV. gimnazije, Zagreb

Exulansis (eng. im. /ekšjulānsɪs/) – sklonost odustajajući od po-kušaja razgovora o iskustvu jer se ljudi ne mogu povezati s njim bilo zbog zavisti, sažaljenja ili jednostavne stranosti – to omogućuje pri povjedaču da se udalji od ostatka svoje životne priče dok se samo sjećanje ne osjeti van svoga mesta, gotovo mitskog. Sjećanje koje nemirno luta po magli, više ni ne tražeći mjesto za slijetanje.

veljača, 1991.

Dugo smo pričali o ovome, ali nismo mislili da će se doista dogoditi. Znam da je glupo to reći, nitko nikada ništa ne planira, pogotovo ne rat; zapravo ga svi izbjegavamo... pa gotovo svi... Sad scenarij rata nije tako nemoguć.

“Pričao sam s Ninom, rekla je da ne misli da će početi rat”, trebam ublažiti situaciju, bar mislim da trebam, netko mora. Navikao sam lagati u zadnje vrijeme: kažem da će sve biti u redu; znam da nije, ali i to je u redu. Kažem da sam dobro i da je sve dobro. Nije

me strah. I jesam dobro. Dobro sam izostavljajući činjenicu da sam prestao jesti, da ne spavam, i da imam tu bol u glavi i ne prestaje. Osjećam se nemoćno, ne mogu disati.

“Od kud ona zna da neće biti rat?! Neće toga bit kod nas, sinko”, mama misli da zna bolje od mene, pogotovo što se rata tiče, misli da zna sve i nitko joj ne može proturječiti – “Zašto?” proživjela je Drugi svjetski rat. Ne kažem da nije bilo strašno, baš suprotno – zbog tog rata nemam djeda. Samo ponekad želim da me sasluša.

“Pa, ne znam, nema veze...” “Ako počne rat ići ćemo u Vancouver”, mama već ima cijeli plan, kad JNA napadne, ako napadne, idemo u Vancouver. Pričali smo o tome. Ali tata kaže da kad krenemo bježati, bit će prekasno. Ne znam što da mislim, jedino što mogu je pripremit se psihički – i radim

to. Znaš ono kad pričaš sam sa sobom u svojoj glavi, i predstavljaš samog sebe – često to radim. No, sve češće se predstavljam kao izbjeglica. Možda je predramatično, ali ne radim to namjerno, ne znam što će se dogoditi i ne znam što se događa. Hoće li sve prestati?

Kolektiv ne želi rat, nitko ne želi rat, samo demoni koji tragaju za onim što misle da je njihovo pravo. Svi žele slobodu, mi hoćemo mir. Ja ne želim vidjeti ljudi kako umiru. Ja ne želim umrjeti sa šesnaest godina.

Nitko ne želi pričati o ovome, ali je svejedno tema o kojoj svi razmišljamo i tugujemo i paničarimo. Tako je stalno. I s Ninom sam pričao, zapravo smo i pili i pričali. I mi, koliko god smo pokušali zaboraviti na naše brige alkoholom i cigaretama – pijani, dok smo bili pijani rat je bio tema razgovora. „Što ćemo napraviti, Dino, ako se sad oglase sirene, a mi smo tu pijani na cesti parkirališta?“ „Bar ćemo biti zajedno.“ „Umrjet ćemo zajedno, bar nismo sami, bar

Foto: arhiva

bi umrli sretni.“ Nina znam od početka školske godine, i da ti pravo kažem, ne bi mi bilo žao biti pored nje do kraja. Bar bi bili sretni, bar ne bi bili sami.

31. ožujak, 1991. – prvi dan rata

Oglasile se sirene, kažu: „Trči, bježi! Aj, bolje u podrum!“ Moja obitelj traži sklonište. Možda nije stvarno, ako zaklopim oči hoću li i dalje biti tu, možda me nema, brojat ću do deset. Da sam bar s Ninom na parkiralištu... 1, 2, 3... možda ju nikad više ne vidim... 4, 5, 6... mogli smo tamo ostati... 7, 8... bi li nam bilo bolje sad? 9, 10. Još uvijek sam tu. Majka mi plače.

„Halo? Čuješ li me?“

„Da, čujem te.“

„Jesi dobro?“

„Da“, bio joj je drhtav glas, kao onaj koji pokušava uvjeriti dijete da ne postoji čudovište u mraku iako ni sam nije uvjeren.

„Nina, bit će dobro, ne može ovo tako dugo trajati. Brzo će se sve smiriti, siguran sam.“

„Dogada se Dino, stvarno se događa. Heh, tek je počelo i još uvijek sam živa ali osjećam se mrtvo...“ glas joj se umirio, kao znak prihvatanja. Bila je tužna i ljuta, nije to ni trebala reći. Počela je potiho plakati: „Bit će dobro, je l' da?“

„Da. Zovi me što više možeš i ako išta trebaš.“

„Da, u redu“, poklopila je slušalicu. Neko vrijeme sam samo stajao tam, gledajući u telefon. Ne mogu se mici, želim pobjeći.

lipanj, 1991.

Bombe padaju posvuda, ples sudbine se još uvijek odvija. Ne prestaje, no morat će uskoro, mora. Nina postaje šutljiva, sve manje i manje priča preko telefona, ali ipak se ponekad javi.

„Nina?“

„Da, tu sam“, jedva se razumjelo što govori kroz plać, „odveli su ga.“

„Koga?“

„TATU! ODVELI SU MOG TATU! Odveli su ga u vojsku, da umre kao i svi ostali!“

...
Tišina... što reći nekome tko je sve izgubio i nekome tko će sve izgubiti? Ne postoje riječi koje opisuju bol.

kolovoz, 1991.

„Spakiraj se!“

„Šta?“

„Spakiraj se rekla sam! Ajde, brzo!“

„Što se događa, mama?“

„Ideš kod tete u Vancouver. Ajde! Bus ti ide u pola pet! Brzo, spasi se!“ mama je vikala na mene dok je žurno pakirala moju odjeću. Hitro sam izjurio iz kreveta. Bilo je

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

puno toga za napraviti, puno ljudi za pozdraviti, no ubrzo sam se našao ispred busa s mamom.

"Mama, ti ne ideš?"

"Ne, sinko, ne idem. Moram ostati. Čuvaj se, ubrzo ćemo se opet vidjeti", opet ta tišina.

Šta bi dao da isparim kao voda? Sve. Prešao sam granicu. Kasnije sam saznao da je moj tata nije mogao, poslan je u vojsku, mama je rekla da će ostati s njim, rekla je da ga ne može ostaviti. Nina ne može pobjeći. Zašto ja mogu? Zašto oni nisu vrijedni spašavanja? Oni su vrijedni hiljadu puta više od mene, kako da nastavim?

23. kolovoz, 1991.

U Vancouveru sam skoro dva tjedna. Tu je mirno. Ne osjećam ništa, apsolutno ništa. Mislim da mi neko treba objasniti kako se ponašati u ovim situacijama. Ne znam što da radim više. Nisam ništa čuo od svojih ni od Nine od kad sam došao ovdje. Znam da bih tu trebao biti siguran, ali ne mogu spavati. Još uvijek čujem granate i mamin plač, kako da se normalno ponašam?! Tu sam da preživim, a čemu to kad nemam za što živjeti? Ako bilo tko sad umre doma, ja će biti tu, neću moći ništa drugo osim oplakivati i nastaviti dalje kao da se ništa nije dogodilo. Kako da živim ako su svi koji su me činili živim mrtvi? Da mi je ponovo biti na tom parkiralištu s Ninom makar pričali o ratu. Tada smo se još uvijek nadali i bili smo djeca. Bili smo djeca, bili smo djeca sve dok svjetlost bombi nije osvijetlila naše oči. Naše oči su pod svjetлом bombi postale zlatne kao sunce, da mi je umrijeti baš tamo i tada. Tišina

13. rujan, 1991. – pismo mami

Mamo,

Nedostaješ mi, mamo. Ovdje je tiho i osjeti se mir u zraku. Mamo, nadam se da si dobro. Mamo, nedostaje mi dom i vrba u našem dvorištu. Mamo, tatu pozdravi, reci mu da je hrabar i da će čekat ga, kad se vrati. Mamo, znam da borite se. Mamo, ovo je jako teško. Znam da Vukovar napadaju i da bitci nema kraja. Mamo, ovo je jako teško. Znam da bake više nema i da kuća njen je sada samo zemlja. Mamo, znam da je teško. Mamo, jednog dana će prestati i nećeš plakati duboko u noć. Znam jednog dana vidjet ćemo se opet i biti obitelj opet. Mamo, znam da je teško. Čujem da gađaju sve što mogu i ubijaju gdje mogu. Mama, ovo je jako teško. Mama, oprosti ako se više ne vidimo.

Tvoje jedino dijete,

Dino

15. studeni, 1991.

Dino,

Ovo je tvoja susjeda Kata. Tvoja mama je pri kraju augusta otišla kod tvoje bake u Vukovar da pomogne. I sam znaš kako je sama. Dino, sinko moj, nije se vratiла. Sinko nema je više. Sinko tata tvoj poslan je u Vukovar. Sinko, neće se vratiti. Žao mi je što saznaćeš ovako da ih nema više. Znam da ti je jako teško... Tišina

19. studeni, 1991.

"Dragi slušatelji Vukovar je pao. Grupe branitelja su se predale..." tišina.

Podrumi drhte. Podrumi viču i plaču. Podrumi su osuđeni smrtnom kaznom samo zato što postoje. Sjećam se Vukovara, išli smo tamo svako ljeto kod bake. A sad ni nje više nema! Bože spasi me! Bože, Bože spasi me! Nema ih, stvarno ih više nema. Čije sam ja sad dijete? Jesam li ja sad dijete? Možda smo samo objekt straha. Tišina! Ta prokleta tišina! Trebam nešto reći, trebam zaderati se i vrištati. No, ništa ne mogu ni ispustiti iz glasa, ni jecaj, ni "Upomoć!" Bože spasi me jer tišina me polako ubija.

Foto: arhiva HMDCDR-a

prosinac, 1991.

Evo me, trenutci me udaljavaju od onoga što može i onoga što će biti. Ovo je šarena jesen. Ali nije kao ona doma u Hrvatskoj, doma. Hoću doma, tamo postojim. Da mi je opet biti tamo, makar ne disao više. Biti tamo je kao hladan zrak po ljeti, ugodno i toplo. Možda sam trebao nešto reći, barem teti Marie. Kriv sam, kriv sam za sve. Naći će me tu. Kolike sam ja tuge zazvao. Nadam se da će znati da nije ona kriva. Bila je dobra prema meni, bila je kao majka koju više nikad neću vidjeti. Oh, kad me nađe ovdje! Nadam se da zna da nije ona kriva. Bilo je preteško nastaviti. Mama, bilo je preteško. Mama oprosti

što te napuštam. No, dobro je Ninu ću vidjeti i ona me od jučer čeka. Ona je sad jedna od među anđelima. Da mi je čuti ju još jednom. Trebao sam reći nešto. Bar nešto! Sad sam ništa.

U redu je teta Marie! Neću biti sam, idem vidjeti mamu i tatu i baku, a i Nina je tamo! Kakve li sreće! Tišina. Možda je bilo previše prašine u zraku, možda premalo kisika, možda se nikad nije ni dogodilo... možda, ali samo možda se uvijek događalo, ponovo i ponovo u našim glavama. Možda su oduvijek padale granate samo ih prije nismo primjećivali, možda smo uvijek bili siročad. *Možda smo već odavno mrtvi.*

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

JAVNI NATJEČAJ ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

U akademskoj godini 2023./2024. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno **do šest kandidata/kinja**, upisanih na prvu godinu sveučilišnog prijediplomskog studija na:

I. SVEUČILIŠTU U ZAGREBU – FAKULTET PROMETNIH ZNANOSTI

– Sveučilišni prijediplomski studij Aeronautika – vojna kontrola zračnog prometa

Rok za podnošenje prijava je **12. svibnja 2023.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* (<https://www.postani-student.hr>) i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

Uz prijavu kandidati/kinje trebaju priložiti:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Ako se prijavi na više vojnih studijskih programa, kandidat/kinja šalje samo jednu prijavu u kojoj mora jasno navesti za koje se sve vojne studijske programe natječe.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 2001. godine ili kasnije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak pokrenut po službenoj dužnosti

- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2023.)
- da su ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete/kinje propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15) i Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvene sposobnosti za vojnu službu (Narodne novine, br. 42/14, 134/15, 109/16 i 97/17), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete. Odabirni postupak ne buduje se, ali njegovo je zadovoljavanje preduvjet zadržavanja na listi kandidata zainteresiranih za vojne studije na portalu *postani-student*.

Svi kandidati koji zadovolje uvjete odabirnog postupka Ministarstva obrane rangiraju se na listi kandidata/kinja za odabrani studijski program u skladu s bodovima ostvarenim na ispitima državne mature i uspjehom u srednjoj školi unutar upisne kvote.

U kadetsku službu primaju se kandidati/kinje koji u odabirnom postupku postignu najbolje rezultate i steknu pravo upisa na sveučilišni prijediplomski studij Aeronautika – vojna kontrola zračnog prometa.

Prije potpisivanja ugovora o kadetskoj službi Ministarstvo obrane provjerit će po službenoj dužnosti nepostojanje zapreka za prijam u službu u Oružane snage iz članka 35. stavka 1. alineje 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima natječaja koji raspisuje Sveučilište u Zagrebu, a u skladu s obavijestima objavljenim na mrežnim stranicama Ministarstva obrane i Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upisu sveučilišni studij iz ovog natječaja bit će krajem kolovoza pozvani na pripremni kamp koji će se provesti tijekom rujna 2023.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17, 55/19 i 139/20).

Nakon uspješno završenog sveučilišnog prijediplomskog studija Aeronautika – vojna kontrola zračnog prometa (šest semestara) na Fakultetu prometnih znanosti u Zagrebu, kadeti/kinje upisuju sveučilišni diplomski studij Aeronautika – vojna kontrola zračnog prometa (četiri semestra) na Fakultetu prometnih znanosti u koji je uključena Temeljna časnička izobrazba i praktična obuka za vojnog kontrolora zračnog prometa u Središtu za obuku Hrvatskog ratnog zrakoplovstva "Rudolf Perešin", Zemunik Donji.

Nakon završenog sveučilišnog prijediplomskog i diplomskog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, stimulativni sustav profesionalnog razvoja i mogućnost sudjelovanja u domaćim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane <https://www.morh.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti u Središnjici za upravljanje osobljem (tel. 01/3784-812, 01/3784-814), u Referadi Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu (tel. 01/2380-202) te u područnim odjelima i područnim odsjecima za poslove obrane.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

JAVNI NATJEČAJ ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

U akademskoj godini 2023./2024. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno do 110 kandidata/kinja upisanih na prvu godinu sveučilišnih prijediplomskih studija na:

SVEUČILIŠTU U ZAGREBU

- Sveučilišni prijediplomski **studij Vojno inženjerstvo – do 70 kandidata/kinja**
- Sveučilišni prijediplomski **studij Vojno vođenje i upravljanje – do 40 kandidata/kinja.**

Rok za podnošenje prijava je **12. svibnja 2023.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* (<https://www.postani-student.hr>) i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

- Uz prijavu kandidati/kinje trebaju priložiti:
- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobileta
 - presliku osobne iskaznice
 - uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Ako se prijavljuje na više vojnih studijskih programa, kandidat/kinja šalje samo jednu prijavu u kojoj mora jasno navesti za koje se sve vojne studijske programe natječe.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 2001. godine ili kasnije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak pokrenut po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2023.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* u roku navedenom u natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete. Odabirni postupak ne boduje se, ali njegovo je zadovoljavanje preduvjet zadržavanja na listi kandidata zainteresiranih za vojni studije na portalu *postani-student*.

Svi kandidati koji zadovolje uvjete odabirnog postupka Ministarstva obrane rangiraju se na listi kandidata/kinja za odabrani studijski program na portalu *postani-student* u skladu s bodovima ostvarenim na ispitima državne mture i uspjehom u srednjoj školi unutar upisne kvote.

U kadetsku službu primaju se svi kandidati/kinje koji su stekli pravo upisa na vojni studij u prvom upisnom roku u srpnju 2023.

Prije potpisivanja ugovora o kadetskoj službi Ministarstvo obrane provjerit će po službenoj dužnosti nepostojanje zapreka za prijam u službu u Oružane snage iz članka 35. stavka 1. alineje 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

U slučaju nepotpunjenošću upisne kvote na pojedinom studijskom programu nakon završenog srpanjskog upisnog roka, otvorena je mogućnost prijave kandidata/kinja za rujanski upisni rok za koji će biti objavljen novi natječaj Ministarstva obrane, a sve informacije bit će dostupne i na internetskim stranicama <https://www.morh.hr>.

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima javnog natječaja koji raspisuje Sveučilište u Zagrebu, a u skladu s obavijestima objavljenim na mrežnim stranicama Ministarstva obrane i vojnih studija (<https://vojni.unizg.hr>).

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upisu sveučilišni studij iz ovog natječaja bit će krajem kolovoza pozvani na pripremni kamp koji će se provesti tijekom rujna 2023.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17, 55/19 i 139/20).

Nakon završenog sveučilišnog prijediplomskog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u nacionalnim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane <https://www.morh.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti na telefonu referade Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" (01/3786-666), Središnjice za upravljanje osobljem (01/3784-812 i 01/3784-814) te u područnim odjelima i područnim odsjecima za poslove obrane.

TRENUTAK SJEĆANJA

U spomen poginulim hrvatskim braniteljima u Domovinskom ratu s područja Požege, Grad Požega i Požeško-slavonska županija podigli su spomenik 2002. godine. Spiralnog je oblika, autorice arhitektice Ane Krpelnik

ZA POŽEŠKE BRANITELJE

Spomenik je izrađen od fasadne cigle, a pri dnu se nalazi podna rasvjeta koja je posebno efektna noću kad svjetlo osvijetli po jedan stup spomenika pri čemu se stvara zanimljiva igra svjetla i sjene te se dobiva dojam kao da vas spomenik poziva da uđete u njegovu spiralu i pročitate imena 57 poginulih branitelja Domovinskog rata.

Krajem listopada 1991. formirana je 123. požeška brigada Hrvatske vojske od 63. samostalnog bataljuna i 4. bataljuna 108. brodske brigade. Sa 121. novogradiškom brigadom, u sklopu operacije Orkan '91., 10. prosinca 1991. započinje akciju čišćenja 13 psunjških sela. Uz dvojicu ranjenih branitelja oslobođaju se mjesta Vučjak Čečavački, Ruševac, Jeminovac,

PRIPREMIO

Tomislav Vidaković

FOTO

Josip Kopić

Sinlja, Snjegović, Čečavac, Resna, Golobradac, Milanovac, Peranci, Ozdakovci i Milivojevci. U nastavku operacije, sredinom prosinca oslobođena su mesta Gornji Vrhovci, a poslije i Zvečovo, Striježevica i Bogdašići.

Borba za područje Kamenske započinje 21. prosinca, a Hrvatska vojska oslobođila ga je tri dana poslije, 24. prosinca. Dan poslije oslobođeno je Bučje, a u susjednim Ožegovcima, 123. brigada spojila se s postrojbama slatinske 136. brigade, koja je stigla iz pravca Zvečeva, te s virovitičkom 127. brigadom, koja je stigla preko Grahovljana, Dragovića i Novog sela. Brigada je prošla gotovo sva ratišta u Republici Hrvatskoj i posebno je ponosna na sudjelovanje u oslobođanju dvije tisuće četvornih kilometara teritorija zapadne Slavonije u prosincu 1991. godine.

Do Sarajevskog primirja, požeška je brigada imala 57 poginulih i 402 ranjena pripadnika, a nakon primirja brigada postaje ročna brigada HV-a. Više o ratnim događajima '90-ih godina i hrabroj 123. požeškoj brigadi Hrvatske vojske može se doznati i posjetom obližnjem Muzeju grada Požege gdje su izloženi brojni predmeti iz tog vremena.

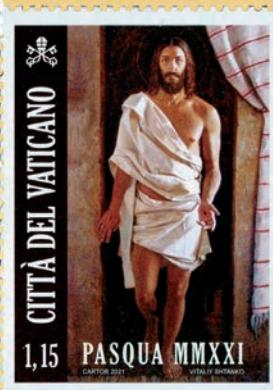

Križni put, pobožnost u spomen na Isusovu muku, ima korijene u pobožnostima IV. i V. stoljeća

FILATELIIJA

MARKE – USKRS

TEKST Ivo Aščić

Uskrs je najstariji i najveći kršćanski blagdan, temelj kršćanske vjere

Uskrs je pomični blagdan, koji se slavi između 21. ožujka i 25. travnja

Uskrsnji otok ili Rapa Nui, smješten u južnom dijelu Tihog oceana, 3600 km udaljen od obale Čilea, otkriven je na Uskrs 1722. godine

i konačnog. Nije to blagdan lakin obećanja. On uključuje smrt i sud, ali podsjeća na milost i ljubav”, napisala je o Usksru, za jednu od brojnih hrvatskih maraka, akademkinja Željka Čorak. Bogatstvo uskrsne tradicije ogleda se u slavlјima koja pokazuju brojne lokalne i regionalne razlike. Važnu ulogu imaju uskrsna jela i namirnice koje se u košarama nose u crkvu na blagoslov. Među tim namirnicama, koje imaju i duhovno značenje, različito su obojena i ukrašena jaja. Jaje je, naime, drevni simbol plodnosti, dok u kršćanstvu crveno obojeno jaje simbolizira kapljice krvi Krista koji umire na križu.

Ukrašavanje uskrsnih pisaničica ima dugu tradiciju u Evropi

Korizma je razdoblje pripreve za Uskrs, a traje od Čiste srijede ili Pepelnice do Velikog petka

Uskrs, najstariji i najveći kršćanski blagdan, spomen Kristova uskrsnuća, nakon Božića, najpričuvanija je sakralna tema na poštanskim markama. Najčešći su motivi križnog puta, a slijede uskrsni simboli poput maslinovih grančica. S tih se maraka može saznati naziv za Uskrs na različitim jezicima: Velikonoce (češki), Ostern (njemački), Easter (engleski), Pasqua (talijanski), Pâques (francuski), Pascua (španjolski) i dr. Uskrs je pomični blagdan, koji se slavi u nedjelju nakon prvog punog mjeseca između 21. ožujka i 25. travnja. Ta je odluka donesena na ekumenskom koncilu (sabor na kojem sudjeluju biskupi, teolozi i drugi crkveni dostojarstvenici radi savjetovanja o važnim pitanjima crkvenog nauka i discipline, te donošenja zaključaka i propisa) u Niceji (grad blizu Bospora) 325. godine.

dine. Vjernici se za blagdan pripremaju kroz četrdeset dana korizme, koja započinje Pepelnicom ili Čistom srijedom. Kroz korizmeno vrijeme vjernici posebnu važnost poklanjavaju molitvi, postu i sakramenu ispunjedi. Veliki tjedan, odnosno tjedan prije Usksra, započinje Nedjeljom muke Gospodnje ili Cvjetnicom, kad se slavi Isusov ulazak u Jeruzalem, nose se grančice masline ili palme na blagoslov. Slijedi Veliki četvrtak, spomen posljednje Isusove večere s apostolima, te Veliki petak, kad se vjernici okupljaju u crkvama razmišljajući o Isusovoj muci i smrti. Velika subota dan je tišine i iščekivanja Isusova uskrsnuća. “To je blagdan koji svemu daje smisao: ne samo zato što patnji obećava kraj, a podnesenoj nepravdi zadovoljštinu nego zato što dovodi u pitanje pojma ograničenog

www.hrvatski-vojnik.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama:

Sve što vas zanima pitajte nas:
hvojnik@mohr.hr

Snimio Tomislav BRANDT